

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetško prosveto. — Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.— Za dijake Din 20.—. Posamezna številka Din 3.—. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Tavčarjeva 1. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 13.440. Glasilo „Zveze kmetških fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (France Koruza). — Urejuje: Dolfe Schauer.

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Ivan Albreht: Našemu banu za petdeseti rojstni dan. — France Gerželj: Našemu banu ob dvojnem jubileju. — Joža Likovič: Poslednji sveti večer. — Petja Robotkin: Svetonočna molitev. — Joža Musil: Borba za novo življenje. — Marija Horvatič: Božične misli. — Vinko Bitenc: Fantovsko sonce. — France Gerželj: Preporod naše vasi. — Organizacija. — Kotiček za dekleta. — Kmetški sport. — Ali več? — Zapiski. — Uganke. — Listnica uredništva.

Priporoča se Vam

SLAVIJA

Jugoslovanska zavarovalna banka

V LJUBLJANI

Za vse vrste zavarovanj.

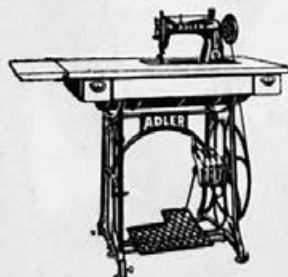
Podružnice v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Novem Sadu, Osijeku in Splitu. Zastopstva v vseh krajih Jugoslavije.

Zanimajte se za pogrebna zavarovanja Centrala v Ljubljani Telefon št. 21-76 in 22-76

Najboljši šivalni stroj in kolo

je samo

„ADLER“

Lepo opremljeno Ugodno odplačevanje! Pouk v umetnem vezenju brezplačen

Pisalni stroji v treh velikostih kakor tudi pletilni stroji na zalogi

Nadomestni deli za vse stroje in kolesa ter pnevmatika edino le pri

Josip Petelinc, Ljubljana
blizu Prešernovega spomenika, ob vodi.

M E S E Č N I K Z A K M E T S K O P R O S V E T O

12.

DECEMBER 1934

XI.

Našemu banu za petdeseti rojstni dan

Ivan Albreht

*V teh težkih dneh, ko v bolečinah
rodi nam vsem se nov obraz duhovni,
ko v tavanj in iskanj globinah
smo zdaj kot mučeniki, zdaj usode klovni,*

*v teh črnih dneh, ko zli sovragi
ubili so najdražji Biser naše duše,
da se v tečajih zamajala je Evropa,
mladina z Vami se okleplje rodne ruše.*

*Zvesto bo šla po strmi poti,
ki sta jo kri in znoj najboljših že blagoslovila,
in narod lepšim dnem vodila bo nasproti
in z vero v pravdo zanj se bo borila:*

*Ne v prazni, zlepotičeni besedi,
ki je slabotnim in bolnikom kdaj v uteho,
temveč bomo iskali v delu leka bedi
in z delom v znoju si ravnali skupno streho!*

*Morda je malo to, kar more dati
mladina kmetska zdaj Vam, gospod ban —
vendar je vse: Svobodi, Kralju,
domovini in Slovanstvu in človeštvu
slovenski kmet na veke zvest in vdan!*

*To željo kot vezilo Vam prinaša
mladina, da bi posvetila
Vaš petdeseti rojstni dan,*

Našemu banu ob dvojnem jubileju

France Gerželj

Koliko veličastnih kmetško-mladinskih manifestacij s tekmami v kmetškem delu, koliko kmetških taborov, koliko kmetških stanovskih in kulturnih prireditev je že bilo, ki jim je bil pokrovitelj ban dr. Drago Marušič. Mnogim sem prisostvoval in vselej sem znova pomislil, kako čudna so na svetu pokroviteljstva, kako različna po svojem namenu, po svoji obliki in po duševnem notranjem izrazu —: ena zavoljo spoštovanja osebe, druga zavoljo spoštovanja oblasti, ena zlagana in zgolj iz koristolovstva, druga iz vdanosti in priznanja. Toda pokroviteljstva bana dr. Draga Marušiča med taka pokroviteljstva nisem mogel uvrstiti, ker sem spoznal, da to sploh ni pokroviteljstvo, da je to mnogo več kot tista običajna formalnost, ki je le trenutnega značaja in negotove vrednosti. Kako spontano, kako neposredno in prisrčno je vselej navdušenje kmetškega ljudstva in kmetške mladine, kadar pride mednje ban dr. Drago Marušič, ko da je prišel sin pod domači kmetški krov, svoj k svojim, ko da je zmiraj tam doma. »Živel naš ban!«, Živel naš kmetški ban!« vzklika takrat nepokvarjena kmetška duša, vriska korajžno kmetško srce, da odmeva čez njive in polja in da je banu tako dobro in milo pri srcu. In to naj bo pokroviteljstvo? Nikdar! Temu pravimo po domače: nekoga rad imeti! Kmetško in delavsko ljudstvo, kmetška mladina, vsi imajo radi bana dr. Draga Marušiča.

Kako malo je mož, ki bi v današnjih težkih gospodarskih in socialnih dneh prinašali med ljudstvo vero in optimizem, ki sta predpogoj, da ne omagamo pod težkim bremenom dobe in izrednih razmer. Ban dr. Drago Marušič je tak mož. Njegova jeklena vera in optimizem sta neizčrpljiv vir, ki obogati vsakogar, dvigne vsakogar, ki še tako črno gleda na današnje dni in vanje več ne veruje. Zato je dan, kadar pride ban med kmetško in delavsko ljudstvo, praznik vere in optimizma, praznik neizčrpljive volje do dela in ustvarjanja, zlasti pa praznik vere mlade kmetške in delavske generacije, ki jo čaka težka borba za bodočnost. Vsaka njegova misel, vsaka beseda in vsako dejanje, vse je prekaljeno v ognju gospodarskega, socialnega in nacionalnega optimizma. To je tista neupogljiva vera in fantovska korajža, ki izhaja izpod kmetške strehe in je trdna in večna, kakor so trdni in večni zakoni zemlje. To je optimizem kmetškega človeka, ki gleda, kako mu je poplava uničila žetev, kako mu je ogenj uničil domačijo, pa kljub temu ne omaga in ne zbeži malodušen. Dobro nam je, ker imamo moža s toliko vero in s tolikim optimizmom.

Če vodi pot bana dr. Draga Marušiča zmiraj med kmetško in delovno ljudstvo, ni to nič slučajnega, nič privzgojenega in umetnega, zakaj to je ukaz njegove nature in njegove osebnosti, ki nikdar ni stopila na stranpot in zatajila svojega porekla. Naj ljudstvo samo govori brez posrednikov, naj ljudstvo samo pove svoje želje in potoži svoje tegobe — to je ukaz njegove pravičnosti in zavesti odgovornosti. Ljubeznivo in z razumevanjem pa je tudi vsakomur odprta pot, da se more od srca porazgovoriti z banom dr. Dragom Marušičem,

DR. DRAGO MARUŠIČ,
ban dravske banovine

preprosto in brez olepšavanja. To je demokracija srca, demokracija občevanja in sodelovanja z vsemi, ki ne pozna in ne dela razlik med ljudmi, temveč je vsem — pravična.

»Kmet je narod« — za to odločno spoznanje bana dr. Draga Marušiča je na letošnjem jubilejnem taboru manifestirala slovenska kmetijska mladina, ki si je nadela težko in odgovorno nalogo: duševni, gospodarski, kulturni in družabni preporod naše vasi. Nov pozitiven program, ki ustvarja pri nas nove, pozitivne razmere. Koliko izgub smo Slovenci utrpeli, koliko ponižanj, ker se je pri nas reševalo vsako vprašanje, četudi je bilo življenjsko vprašanje celote, zmiraj s stališča gotove politične in svetovnonazorske pripadnosti, ne oziraje se na celoto, na splošnost. Naposled je vendarle prišel na odgovorno mesto mož, ki mu je prva in poslednja skrb — skrb za celoto, za vse. Kdor s tako čistim srcem in preteklostjo, s tako nesebičnostjo in skrbjo za celoto vrši za nas vse najvažnejše javne posle, kot to dela ban dr. Drago Marušič, ta ne more imeti nasprotnikov, ki bi bili njega vredni. Mnogo mu sicer majhni nasprotniki, ki nikdar niso čutili v sebi skrbi in odgovornosti za celoto, zagrenijo življenje, toda moža, ki mu je prva dolžnost nesebična služba narodu in ljudstvu, to ne moti, mu ne jemlje razsodnosti in odločnosti, ki je nujno potrebna predvsem takrat, kadar se skušajo odpraviti škodljive posledice starih razmer v miselnosti. Dvoje stvari je, ki tako nepristransko dičijo dr. Draga Marušiča. Prva je: njegova realna in globoka spoznanja o nacionalnem vprašanju in nacionalnem položaju Slovencev v njih svobodni narodni državi. Tu je ena sama pot, pot v skupnost in brezkompromisno državotvornost, ki naj poveže Srbe, Hrvate in Slovence v nedeljivo državno in nacionalno celoto. Temu spoznanju služi ban dr. Drago Marušič z vsem srcem in vso svojo avtoriteto, ne meneč se za nerazumevanje, ki ga je včasih deležen. Poglavitno je, da je to spoznanje globoko proniknilo v dušo ljudskih množic. Kmet kot temelj in večina naroda pa je postal temeljni nosilec in tvorec tega spoznanja, zatorej: kmet je narod. — Druga pa je: njegova gospodarska in socialna spoznanja o narodnem gospodarstvu. Temelj vsega našega gospodarskega življenja in pogojev blagostanja je kmetijski dom in njega blagostanje. Zatorej je za nas merodajna edino zdrava in trdna agrarna gospodarska politika in šele v njenem okviru politika ostalih gospodarskih panog. To so glavna načela, s katerih realizacijo prinaša ban dr. Drago Marušič v naše javno življenje nove razmere, zdravo miselnost in vsesplošno konsolidacijo, ki nam je tako neobhodno potrebna.

Če ima delovno ljudstvo in mladina bana rada, to ni slučaj, temveč samo dokaz, kako si delovno ljudstvo želi nove razmere, gospodarsko in družabno konsolidacijo, za katero se ban dr. Drago Marušič zavzema z vso odločnostjo, služeč tako nesebično vsemu narodu.

4. decembra je poteklo četrto leto njegovega banovanja, 10. decembra pa 50 let, odkar je zagledal luč sveta pod kmetjsko streho. Ob tem dvojnem jubileju naj spet zaori klic kmetjskih fantov in deklet, kakor je v Št. Vidu, Ormožu, Ložu, Starem trgu, Novem mestu in drugod: »Živel naš kmetijski ban!«

Poslednji sveti večer

Joža Likovič

Sv. večer se je spočel, skromen, bel in svet kakor vedno. Ponižno je potrkal na človeška srca in zamrznjena okna, na katerih so se že blestele ledene cvetke s svojimi čarobnimi poganjki. Pri bogatinih in kajžarjih! Še enkrat se je razvnela večerna zarja, se ozrla na speče Barje, poljubila visoko čelo Sv. Treh kraljev ter se zgrudila v večnost. Nad krimskimi gorami je razpredla nevidna roka zlate pajčevine, v katere se bodo ujele nocojšnje skrivnosti, mične in nepozabne. Za Ljubljanskim vrhom se je vgnedil starikav oblak; tam bo počakal rimsko cesto, ko se bo zaznala sredi svetlega stvarstva in pripeljala s seboj neštevilne, drobne znanke iz vseмира; te se bodo vrstile od posvečenega vzhoda, kjer se bo odprlo nocoj milostno nebo in začula iz angelskih ust blagovest o miru, ljubezni in pravici, do grešnega zapada, ki ga težita zlato in zabloda, od Menišije do belih ledij planin.

Barje je zgubilo nocoj svojo puščobno trpkost; ravan je bila zastrta z mehko belino, ki se je nabrala od zadnjega soja razboljene večerne zarje, meglice in mesečine, ki se je znašla vrh Smrekovca kakor zlat dih. Močvirske ptice so že odletele v Krim in našle med zasneženimi grmači iskano ležišče. Nekje se je žuril izanski voznik, ki je čakal na Mrkunovi žagi za izplačilo ter ga je pod večer prestregel še vsiljivi gostilničar v Ribjeku; kolesa so dolgočasno klokotala na poledeneli cesti, končno se je zgubil ropot v Podkraju. Samo železna kača je še hušknila čez staro Ljubljaničo ter z ognjeno grivo osvetila goričevske pečine in zaloke. Veter je občemel pod Lipovcem; rakiške senožeti so zaspale, pod božje drevce je legla tanka srnica in zaprla svetle oči.

Hlapec Martin se je vračal iz dolinske občine, kjer je trkal že v tretje radi svoje domovinske pravice. Po petdesetih letih hlapčevanja se je postaral. Ko so se začele zlate maše, mu je odpovedal gospodar službo:

»Martin! Drugam boš moral pogledati. Na Štefanovo pride nov hlapec, mlad in čvrst. Morda dobiš na občini kakšen kot za onemogle. Saj bi te rad še pridržal, toda rabim delavne roke. Kamro boš moral izprazniti čimpreje...«

Milo se mu je tedaj storilo. Zdravje in moč je pustil pri njem, koliko živine mu je zredil, koliko košov sena mu je prenesel iz odročnega laza. Res! Opešal je in onemogel, žulji na dlaneh so se mu začeli luščiti, delo mu je začelo leteti od rok. V nedeljo je šel na občino in potožil županu svoje težave. Ta je nevoljen pregledal preležane papirje; s police je vzel debele zapiske in jih prelistoval od konca do kraja. Težavna zadeva, je razmišljal Martin.

»Pojdi tjakaj, kjer si bil rojen! V naših knjigah nisi zapisan,« se je branil župan z obema rokama ostarelega hlapca in mu učeno razlagal postave.

Na Barbarin dan je šel trkat dalje; odpiral in stiskal se je za vrata kakor beraški potegon, ki prosi božjakov. Šramoval se je, kajti zvesto in pošteno je služil. Toda moral je dalje! Suh sneg je naletaval, v očeh ga je ščemela belina. Kmalu bi zgrešil gaz. Nihče ga ni vprašal, kam je namenjen, samo siničke so ga spremljale in žalostno čivkale. Vnovič je spraševal po županu. Pokazali so mu veliko gostilno s kamnito klopjo kraj vrat, kakor bi bila pripravljena prav za beraške ljudi, ki prosijo milosti in drobtin. Tam naj bi povprašal! Stopil je v prostrano vežo, zadišalo je po prijetnem domovanju, vinu in svežem kruhu. Toda komaj je otrkal sneg raz škornjev, že ga je nagnala debela krčmarica:

»Kar poberi se! Kaj misliš, da sedimo pri polnih mernikih suhega zlata, komaj odpraviš enega, pa se pritepejo trije drugi. Samo daj in daj!«

»Kaj bi pa ti rad?« se je nekdo oglašal iz pivnice. »So te prazniki prignali k nam?«

»Martin sem! Moja mati je služila na marofu. Kaj me ne poznate? V vaši občini sem rojen. Postaral sem se, ne morem več delati in služiti; nikoli vas nisem doslej nadlegoval. Pravijo, da bom dobil v vaši občini zasluženi kot. Nekaj sem si pritrgal od ust, hranilno knjižico vam prepustim, da ne bo nadlega ravno prevelika in usmiljenje zastoj.«

»Prav nič te ne poznam,« se je nevséčno pretegoval župan na pragu izbe, iz katere se je čulo prijetno trkanje s kozarci. Martin mu je pokazal knjižico. Župan je šel z debelim prstom od pike do pike in odmajeval:

»Tako, tako. Samosevec si! Rojen si bil res pri nas, toda tvoja ranjaka mati, ki te je dobila kar tako, je bila pristojna v ono občino... Tja boš moral...«

Odvedel ga je pred hišna vrata in kazal nekam čez Ljubljano, kjer so samevale črne vrbe.

Tako je bil potrkal danes v tretje. Zopet je poňavljal svojo zgodbo. Toda župan ga je srdito pogledal in zadiréno govoril:

»Kjer si pustil zdravje in leta, tam naj te gledajo še na starost! Nikoli te nisem videl tod. Seveda! Ko se mu godi dobro, pozabi na svoje kraje, na starost pa privleče domov kup revščine in prazno malho. Kam naj te pa stisnem? Na preživnini jih imam že sedem, v hiralnici plačujem za neke ljudi, ki nam jih je vsilila oblast, češ, da so bili pred davnimi leti tukaj rojeni... Kar nazaj se odpravi, če so te znali žuljiti in izrabljati, naj te gledajo še v starosti.«

Tako se je vračal hlapec Martin pred svetim večerom poslednjikrat domov. Vrh dola je za hip onemel ter zrl preko zasnéženih bregov v daljavo. Onostran goljave so se tiščale smreke, odete v dolge, bele oglavnice. Včasih se je posul sneg s pritlikavih borovcev, morda se je zganila plašna srna ter stekla k skritemu studencu. Zvoženi ovinki poledenelih cest so se bliščali kakor orjaški, srebrni zakovi, ki uklepajo gozdne obronke, da se ne morejo pomakniti nizdol. Hlapec Martin se je molče vspenjal v napeti klanec. Ko se je vrnil domov, ni maral skozi vas. Sram ga je bilo, da mu je bila odpovedana služba prav za praznične dni. Zato je zavil za znamenjem po bližnjici. Prijetno razpoloženje je že zajelo gorsko vas; gospodarji so še klicali počasne hlapce, da urno pometejo dvorišča in prostor pred hlevi, predno se napravi sv. večer. Ženske so še vedno hitele z ribanjem in pomivanjem javorjevih stolic, da so se sveže svetile kakor bi bile prevlečene z zlatim leskom. Po nekaterih hišah so bila okna še vedno odprta; dišalo je po obilni peki, mleku, pripaljeni masti in neznanih kuhinjskih sladkostih, ki si jih bodo privoščili ob božičnih dneh srečni ljudje. Za plotovi se je tu pa tam zabliskalo žensko krilo; zasopla gospodinja je tekla k sosedu po kakšno važno stvar, ki jo je pozabila kupiti, pa je ne more pogrešati pri pripravah za praznike...

Z drevja so se še vedno posipavale plasti snega, ki so se razpršile v neštevilne prašne oblačke, kakor bi mlinar iztepaval moknato vrečo. Neugnani otroci so se drsali po goličavah pod Smrekovcem in veselo vriščali. Nekje je pa čakal sv. večer, da napolni srca zemljanov z milostjo in dobro voljo. Večerni sij je bil čist in zlat, kakor da je nevidna roka primaknila bajno luč čisto k obronkom gora.

Martin ni večerjal; držal se je svetih običajev in izročil ter se postil do polnoči. Zato se je le kratko oglasil pri dekli v kuhinji, da je dobil malo blagoslovljene vode. Odšel je v svojo izbo kraj hleva ter našgal zakajeno petrolejko. V kotišču kraj bornega ležišča je začel postavljati jaslice, poslednjikrat v tej zibi. Mah je že pred dnevi nabral pod Krimčkom; lepo ga je

O. Gaspari: V sveti noči...

posušil, da se je svetil kakor zelen baržun. Tudi na zbodičje z rdečimi jagodicami ni pozabil, božje drevce mora varovati hlevček... Njegove jaslice so bile starinske in skromne. Predavnimi leti jih je kupil na kvatrnem semnju. Pastirčki so se nerodno držali in kazali razgaljena kolena. Ovčke so se jim razgubile nekje v mahu. Angelom se lica niso več svetila, njihove srajčke so zgubile bleščečo belino. Zvezdi vodnici se je razčehnil ognjeni rep, tudi zlati oblaki nad hlevčkom so potemneli. Edino slavospev nebeščanov se je veličastno vil nad slemenom hlevčka:

»Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji!«

V priprosti notranjosti se je sklanjala Marija nad božje Dete, ki je ležalo v plenice povito na povesu slame. Psiček je radovedno motril jaslice, vola sta silila k novorojenemu drobljančku, ki ga je ozarjal svetniški sijaj. Sv. Jožef se je v blaženi zadregi zastrmel in ponižno upognil koleno. Dve pastirci sta se pridružili srečni družini in s svetlimi očesi motrili nenadejani prizor.

Ko je Martin končal s postavljanjem jaslic, je ovesil okoli njih vejice zbodičja z rdečimi jagodicami. Pokropil je izbo, prag in hlev, v katerem so globoko sopli gospodarjevi voli in konji. Vse stvarstvo je že dišalo po božjem blagoslovu. Tihe steze, bele košenine, domovi... Hlapec se je potolažen vrnil v izbo, nažgal še leščerbo z debelim steklom, ki so jo običajno rabili pri živini, kadar je strila. Poiskal je rožni venec ter se zgrudil na kolena, da poslednjikrat počasti sv. večer. Pozabil je na nadloge in starost. Prejšnja leta je še molil skupaj z gospodarjevo družino, letos je bil že nezaželen tujec. Zagledal se je v jaslice, zdelo se mu je, da je ujel Jezusov dih. Srce mu je veselo utripalo, kakor da se je razigralo z betlehenskimi pastirci v noči Gospodovega rojstva, ko se je odprlo nebo in so se angeli spustili na zemljo. Ni imel piščalke, da bi zasviral prijetno svetonočno kratkočasnico, tudi bi jo njegova okorna in ožuljena roka težko ubirala. Vendar se je tudi nocoj razživel v lepih spominih. Kolikokrat je že napravil te jaslice! Lice slehernega pastirčka mu je znano, vsaki ovčki je pokazal pot do hlevčka. Božično veselje s postavljanjem jaslic je ostalo neskaljeno vse življenje. Njegovega priprostega čuvstvanja niso razdvajali dvomi! Za njega je bila Marija še vedno majhna, drobna in belih lic, njemu so se še vedno smehljali angeli kakor pastircem v božični noči. Tudi Jezus je bil majhen in ni mogel hoditi. Vse je bilo ponižno in revno, kakor je bilo revno njegovo življenje. Od mladih let je bil pastir in pozneje hlapec. Ženil se ni, samo eno pomlad je ljubil lepo Lucijo, ki je tedaj služila pri njegovem gospodarju. Toda to je odvedel bogat Amerikanec, ki je prirožljaj v stari kraj z zlatimi verižicami ter jo premotil. Zanj ni marala, njegov kruh je bil črn in težak, obleka in obnašanje preskromno. Tako je ostal; ni zahajal v grešna kotišča, navezal se je na delo in zemljo... Dolgo je čemel Martin v molitvi in spominih. Ko se je zdramil, se mu je zazdelo, da je prišel sveti čas, celo čreda je postala nemirna. Poiskal je molitveno knjigo in odprl lino. Zvezde so se vrstile izza Krimčka in menjavale ognjene utrinke. Obzorja so se blestela kakor srebrn zastor, ki so ga spustili to noč angeli pred obličje grešne zemlje. Vse steze so bile svetle, glasovi božičnih zvonov so se že drobili v luninem svitu.

Hlapec Martin je privil petrolejko in ugasnil leščerbo. V praznji obleki se je napotil k polnočnici. Čudovita božična noč! Sneg se blešči v modrikastem somraku na smrekah kakor srebrne kepe, rakiške senožeti so zagrnjene z mehkim božičnim prtom. Domovi so svetli, okna so odgrnjena, zloba in strah sta se umaknila pred veličastvom svete noči, mir in ljubezen sta se naselila v človeških sreih. Nekje že oznanja veliki zvon: Jezus se je rodil! Prijateljsko trka milost božja na človeška srca, ki so ostala zakrknjena. Ne ponuja se, ne prodaja se za drag denar, niti se beraško ne vsiljuje za drobtine z boga-

tinove mize. Ves svet ve: Jezus se je rodil! Za velike in podložne, za gospodarje in hlapce! Postavil je nenapisano dolžnost za vse:

»Ljubite svoje mlajše, uboge brate!«

Na Štefanovo je hlapec Martin po petdesetih letih zapustil gospodarja. Služil mu je zvesto in pokorno, dokler ni omagal. Svoj delež je pa našel v občinski ubožnici, med potegoni in shiranimi reveži.

Svetonočna molitev

Petja Robotkin

*Od okna do okna, od strehe do strehe
vleče kadila se rahlega vonj;
med težke molitve se dvigajo dvomi,
če ni že davno trpljenje zastoj.*

*Kot da bi molčanja ga bilo strah
z nerodno besedo brni gospodar,
da se v burji večerni gubi očenaš:
Ne vpelji v skušnjava, o Bog nas nikar!*

*Grunt se umika pohlepnim rokam,
vsak dan se skrči za seženj,
davek ni plačan, otroci so lačni
in bosí, ne morejo k maši,
gosposko pisanje naznanja rubežen...*

*Burja se divje grohoče čez vas,
buta v gozdove, v izsekani laz...
Bodi nam dober, o saj nas poznaš,
daj nam živeti, Bog Oče naš...*

Borba za novo življenje

Joža Musil

Boben je utihnil. Huder je kot občinski bobnar in sluga oznanil, da bo 18. februarja na sodni dražbi prodanih več posestev, med njimi tudi Logarjeva domačija. Bila so to posestva kmetov, ki so podpisali menice za »Kmetско zadruge«.

Kapitalistični zmaj je besno udaril s poslednjimi silami, da uniči vsakogar, ki se je drznil zoperstaviti njegovim grabežljivim načrtom.

Po občinskem razglasu je na vasi zavladala tišina. Vsakomur je bil ta razglas kakor žgoč udarec v obraz. Ljudje so se nezaupljivo spogledovali, nihče ni vedel stvari pojasniti. Ti, ki se jih je razglas tikal, so žalostno sklonili glave, toda nihče ni dejal besede.

Pavle se je zrinil v množico, ki je pritisnila na Hudra.

»Hudo je,« je začul za seboj. Ozrl se je ter ugledal Tomaža Hostnika.

»Tudi ti si tu, Tomaž? Kaj se vendar godi?

»Pavle, tovariš, odkod si se vzel? Vprašuješ, kaj se godi? Prijatelj, borba za novo življenje vre v groznem razmahu. Ti, proti katerim vodimo borbo, uveljavljajo svoje sile. Čul si, da bo na sodni dražbi prodanih več domačij. Pri tem imajo vmes svoje grabežljive prste tovarniški delničarji, ki hočejo za vsako ceno uničiti naše združno gibanje in združno podjetje. Začelo se je na borzi, in zdaj se je takole končalo... Zdi se mi, prijatelj, da nam ni pomoči. Podlegli homo in naprej bomo sužnji. Kmete bodo uničili gmotno, nas, delavce, pa bodo izstradali. Bojim se, da bomo spet kakor sestradani psi lizali njih noge ter prosili košček kruha. Štrajkamo, dragi prijatelj. Prisilili so nas k stavki zato, ker so nameravali odpustiti vse delavce, ki so med delavstvom razširjali misel podružabljenja in pozadružnjenja vse produkcije. Odbor naše strokovne organizacije je sklenil, da ne sme biti nihče odpuščen, sicer napove vse delavstvo splošni štrajk. In tako štrajkamo, prijatelj, že tretji teden. Toda med delavstvom sta začela razsajati največja sovražnika štrajkov — glad in beda. Zanašali smo se na stavkovni fond, v katerega smo dolga leta doprinali težke žrtve, zdaj smo iz njega sprejeli le miloščino. Denar je bojda poneveril nekakšen »borec za lepšo delavsko bodočnost«. Kolika predrznost in prostaštvo: ukrasti siromakom edino oporo, na katero so se v težkih dneh borbe zanašali. Zdaj smo ostali sredi zime gladni in brez sredstev. Razni »delavski odrešeniki« pa nas z borbenimi besedami navdušujejo in tolažijo. Kmetje so nas podpirali, dokler so imeli s čim. Zdaj sami nimajo ničesar več, in čul si, kako ž njimi ravnaajo. Težko je, tovariš, težko. Spet bomo robovali kakor sužnji. Starejši delavci, ki imajo na skrbi po več lačnih želodcev, agitirajo za kapitulacijo. Parkrat smo se že pogajali z delničarji, toda sprejmejo nas na delo pod takimi pogoji, ki bi jih ne mogel sprejeti najnevednejši suženj. Svesti so si, da nas imajo v pesti, zato z nami tako ravnaajo. Ne preostane nam nič drugega, nego sramotna kapitulacija, ali pa...«

»Ali,« je ponovil Pavle.

»Ali,« je dejal Tomaž in iskreče so mu zagorele oči: »Ne, nočem misliti na to. Da sta tu vsaj Kolenc ali pa Aleš. Kolenc je odšel v mesto, Aleš... čul si nemara, kaj se je pri Logarjevih zgodilo.«

»Nikoli bi si ne mislil, da bo padel Aleš tako nizko, da bo morilec,« je trdo dejal Pavle.

»Toda, Pavle, kako vendar govoriš o Alešu. Menda vendar ne misliš, da je Aleš že zato morilec, ker je moral z orožniki. Prijatelj, to je sila zapletena zadeva. Slutim, da so tudi v to žaloigro posegli roparski prsti teh, proti katerim se borimo. Stari Vranica, ki že od zjutraj sedi v krčmi in popiva, pripoveduje čudne stvari.«

»Kaj pripoveduje?« ga je vznemirjeno prekinil Pavle.

»Ne maram ponavljati. Pojdi, Vranica še zmiraj sedi v krčmi,« je dejal Tomaž, segel Pavletu v roko ter ga spremil proti krčmi.

Ko sta odhajala, je nastala okoli bobnarja Hudra silna gneča; vaščani so navalili nanj z vprašanji, zakaj neki te dražbe.

»Kako naj to vem, toda po svoji neumni pameti sodim, da so to posledice vašega upora. Roke bi morali poljubljati tem gospodom, ker vam dajejo kruh! Bog vas kaznuje za vašo prevzetnost,« je modroval občinski bobnar Huder.

Ljudje so se polagoma začeli razhajati, kmetje v svoje bajte in kočje, delavci pa so se vrnili v krčmo, da nadaljujejo prekinjeno zborovanje.

Tomaž in Pavle sta prišla do krčme, ko se je v največjo sobo usula cela gruča delavcev. Sedla sta za mizo. Ko se je Pavle razgledaval po sobi in ljudeh, je opazil Vranico. Vranica je bil precej pijan. Svoj motni pogled je uprl v Pavleta ter ga povabil k svoji mizi. Pavle je vstal in prisedel k Vranici.

»Ti si torej tudi prišel, Pavle — prišel na pogreb svoje — nekdanje — Marte. Lepo od tebe. Danes mi je žal, da sem vaju ločil, mogoče bi se ne bilo nikoli zgodilo, kar se je. Morda pa bi se kljub temu, kdo ve ... Toda to, kar se je zgodilo, je grozno, zame tem hujše, ker sem izdal svoje tovariše tem, ki so mi za plačilo onečastili hčer. Ne verjamem, da je Aleš Martin morilec, a bi se nič ne čudil, če bi bil; če bi jo umoril, ker ga je ogoljufala ter šla z njim pred oltar z zarodkom tega lopova Adolfinca.«

»Gospod Vranica, kaj vendar govorite?« je zaprepaščen vzkliknil Pavle.
»Ali mar blaznite, ali pa govori iz vas alkohol?«

»Ne to — ne ono. Res je, da že od jutra popivam, da bi udušil glas svoje vesti, toda v tem trenutku govorim z jasno zavestjo popolno resnico. Povedal mi je to Aleš, ki sem ga nekaj časa spremljal na poti v ječo. Povedala pa mi je to tudi Logarjeva dekla, ki je čula, kako se je Aleš zavoljo te stvari razrdil.«

»To je grozno,« je dejal Pavle, ko mu je vest pekoče očitala krivico, ki jo je bil storil Alešu.

»Toda gorje tem, trikrat gorje, od katerih je prišlo pohujšanje!« je glasno zavpil Vranica, da so se ljudje kar spogledali.

Pavle je umolknil. Grenka bolest ga je dušila v prsih. V duši je zagorela podoba sedemnajstletne Marte, kakršno je poznal in jo imel rad. Bilo mu je neizmerno hudo, ker Marta ne živi več.

V sobi je šum nenadoma utihnil. Predsednik strokovne delavske organizacije je otvoril zborovanje ter v svojem govoru orisal težki položaj delavstva, pozval je delavce, naj se sami izrečejo za nadaljnje postopanje.

Govorilo je več delavcev o obupnem in bednem položaju delavskih družin. Starejši delavci so zahtevali, da pričnejo za vsako ceno voditi nadaljnja pogajanja z delničarji, mlajši pa so odločno vztrajali na tem, da se borba nadaljuje.

Pavle je samo poslušal. Iz besed je rasla pred njim podoba krute resničnosti, da mu je bilo tesno v srcu.

»Kje so vsi načrti, sanje in ideali mladosti? Od vsega so ostale trske! In podoba za bodočnost? Nevesela. Naprej bo ljudstvo robovalo, nad izsesanimi telesi bo kot doslej žvižgal žgoč korobač. Kmet bo suženj — delavec bo suženj!« je pomislil Pavle. Nenadoma pa je skočil na stol ter se prijavil za besedo.

»Delavci, čul sem vaše tožbe o bedi in nagoti, čul o brezupnosti, ki vas teži. Huda je misel, kako bo jutri, kako nasititi lačne otroke, toda hujše je, vdati se na milost in nemilost. Hočete spet kakor sestradani in pretepeni psi lizati noge tem, ki vas bodo še naprej izsesavali in izkoriščali vaše sile? Pojdimo vsi in se postavimo proti tem, ki nimajo srca v telesu!

Pojdimo, da bodo videli našo silo, silo množice, da se ne bodo več drznili izkoriščati nas. Če bo treba, se ne ustavimo niti pred nasiljem. Poglejte v prirodo in v njeno življenje! Na zdrav in razumljiv način se otrese vsega, kar ovira in otežkoča zdrav in naravni razvoj. Prav tako je treba iz organizma človeške družbe izločiti vse, kar je tej družbi v breme, kar ne doprinaša koristnega dela, temveč družbo le izkorišča kot požrešni trot. Teh trotov je danes mnogo — in kakor se jih iznebijo čebele, tako se mora človeška družba otresti vseh pijavk, da bo njeno življenje zdravo in njen razvoj naraven. Revolucija ni zlo, revolucija je železna nujnost in prirodni zakon, ki usmerja in popravlja razvoj človeške družbe. Ti, ki hočejo živeti na račun delovne družbe, naj ne poskusijo stvari tirati do skrajnosti. Delavci, pojdimo!!« je ognjevito govoril Pavle.

Pojdimo,« je zagrmelo iz grl in že so delavci udrlj iz krčme na cesto.

»Osvetil bom Marto,« je siknil Pavle in odhitel na čelo delavcev.

»Tudi jaz pojdem,« se je dvignil Vranica ter skrbno otipal predmet v žepu.

Ko so začeli delavci zapuščati sobo, se je zmuznil ven tudi Huder, ki je prej sedel v kotu ter pazljivo poslušal. Skušal je prehiteti delavce ter o vsem obvestiti orožništvo, ki je stražilo tovarniška podjetja. Tekel je naravnost po cesti, znatno prehitel delavce ter v eni sapi pojasnil orožniškemu poveljniku, kaj pripravljajo delavci.

Poveljnik je zato odredil največjo pozornost. Komaj so orožniki zasedli vse vhode, so se približale prve vrste delavcev, korakajočih po taktih revolucijonarne pesmi.

Ko so se približali tovarni, se je Vranica ločil ter izginil v parku, odkoder je hotel neopaženo priti k vili tovarnarja Adolfinu. Ker mu je bil položaj znan, mu je načrt dobro uspel. Približal se je odkapni cevi ter skušal po njej splezati do drugega nadstropja. Alkohol mu je docela izhlapel iz glave, vsega je prevzela ena sama misel: maščevati svojega edinega otroka — Marto. Segel je v žep ter izvlekel ročno granato.

»In vendar te nisem zastonj prinesel iz Italije. Zdaj boš prišla prav!« Stisnil je vžigalno vrv med zobe ter splezal kvišku. Ustavil se je ob razsvetljenem oknu v drugem nadstropju, se pripravil in — čakal.

V tem so prišli vsi delavci do tovarne ter se skušali polastiti vhodov, ki so jih orožniki branili z nasajenimi bajoneti.

Med delavstvom je nastalo silno vznemirjenje in prerivanje. Za razsvetljenimi okni vile so videli sence plesočih parov — eden delničarjev je priredil plesni večer. Poleg plesočih parov pa so, sestradani in prezeblji delavci, videli za okni sluge, ki so prinašali na svetlih pladnjih izbrana jedila in draga vina.

Glad — največja sila življenja — je gnal delavce naprej, k najhujšemu. Zadnje vrste so se pričele riniti in tlačiti v ospredje ter potisnile prve vrste tik pred nasajene bajonete.

»Nazaj!« je zakričal orožniški poveljnik.

Množica mu je mrmraje in smeje odvrnila. In že je pričelo leteti na orožnike kamenje, opeka, kosi železa in lesa.

V tem je zadonel oglušujoči tresk. Poveljnik je, misleč, da je kdo izmed delavcev vrgel granato, ukazal streljati.

Zagrmelo so puške. In več delavskih teles se je zrušilo na zemljo. Med njimi tudi — Pavle.

Nenadoma je nekdo zavpil: »Gori!«

Iz oken vile so švigali plameni ter zajeli vso stavbo. Nastala je splošna gneča in zmešnjava. Orožništvo je hitelo h gorečemu poslopju. Delavci pa so vdrli v tovarno, kjer so nemo obstali, ne vedoč, kaj početi. Presenečeno je zrla množica na to podobo — ti, zavaljo katerih je prišla sem, so ležali pokopani pod razvalinami vile. Mnogi delavci so celo pomagali gasiti ogenj, ki je grozil upepeliti vso tovarno.

Nedaleč od goreče vile pa je ležal Vranica mrtev. Padel je vznak s cevi ter se ubil.

Tomaž Hostnik je z nekaterimi delavci obvezaval ranjene delavce. Nosili so jih na tovarniški reševalni avto, da jih prepeljejo v bolnišnico. Devetim delavcem pa ni bilo več pomoči, med njimi je bil tudi Pavle. Ležal je v vrsti bojnikov, ki so padli za pravico življenja. V obraz je bil čisto prebledel, iz čela pa mu je lil curek krvi, ki je rdečila sneg pod njegovo glavo. Ob njem je klečal Tomaž in bridko ihtel.

V nočno tišino so tenko zatrobile trobente gasilcev, ki so hiteli na kraj požara. Iz farne cerkve pa je zamolklo bilo plat zvona.

Iz vseh vasi so se valile proti tovarni cele trume ljudi. Kmalu so ugasnili ognjeni zublji, ki so daleč naokoli krvavo ožarjali nebo in pokrajino.

Noč je s črnim plaščem zagrnila grozno tragedijo človeškega življenja.

17.

Po tem strašnem dogodku se je v mirnem in priprostem hribovskem kraju začelo življenje stekati v staro strugo.

Več pogrebov je bilo — Martin, Pavletov, Vranice in vseh padlih delavcev. Pavletov pogreb je bil najlepši.

Kolenc pa je prinesel iz glavnega mesta radostno vest. Posrečilo se mu je dobiti denar za menice in vse domačije so bile obvarovane sodne dražbe.

Tovarniška podjetja pa so bila tiha in zapuščena. Nad delavstvo so prišli hudi in težki dnevi. Med delavskimi družinami je zavladala silna beda in pomanjkanje. Kmetje so pomagali do skrajnosti in delili z delavci poslednje grižljaje.

Delavski voditelji so s pomočjo Kolenca in vsega odbora »Kmetске zadruge« vodili pogajanja, da prične tovarna obratovati. Toda ves napor je bil zaman. Ker ni bilo nobenega pravnega lastnika tovarne, je sodišče šele po dolgem postopanju priznalo lastninsko pravico večim daljnjim sorodnikom delničarjev. Ti pa so oklevali, ali naj tovarno prodajo ali pričnejo obratovati. Med mnogimi nazori je naposled obveljal nazor, da tovarno prodajo.

Na to odločitev pa je čakal Kolenc ter vsi predstavniki »Kmetске zadruge« in delavske strokovne organizacije. Uvedli so obširno akcijo, ki je sijajno uspela. V kratkem času so zbrali precejšnja sredstva. Poleg tega pa so s pomočjo zadružne centrale najeli ceneno posojilo. Potem so dali oceniti tovarniška podjetja. Vse so delali v največji tajnosti. Kolenc je namreč tako ravnal, ker ni hotel, da bi se stvar predčasno odkrila ter bi dediči ne navijali cen.

Za nakup tovarniških podjetij ni bilo zanimanja. Prišlo je sicer par kupcev, pogledali so podjetja ter spet odšli. Kolenc pa je še zmiraj čakal. Obiskal je v tem času večkrat Aleša ter mu sporočil vse, kar se je važnega zgodilo. Aleš je s prestrašenimi očmi poslušal Kolenca, ko mu je pripovedoval, kaj se je na vasi zgodilo, odkar ga je odpeljal orožnik.

»Pavle mrtev, Vranica mrtev, delavci mrtvi, delničarji mrtvi — kolika groza!« je tesnobno šepetal Aleš.

V teh dolgih dneh in nočeh brez spanca se je često spomnil Pavletovih besed, ki mu jih je Pavle zalučal v obraz, ko sta se srečala. Neizmerno hudo mu je bilo, da je najboljši prijatelj odšel s tega sveta z zavestjo, da je on umoril njo, ki mu je bila najdražje na svetu — Marto.

Zaman ga je tolažila in bodrila Cilka, ki ga je večkrat obiskala v ječi.

Cilka se je naposled prijavila kot Alešev zagovornik na sodni razpravi. Aleš je bil silno presenečen, ko ga je prišla Cilka vprašati, ali s tem soglašata.

»Cilka, ti me hočeš zagovarjati? Mene, ki mi hočejo vžgati sramotni žig morilca?«

»Aleš, prosil si me pomoči, in jaz sem ti pomoč obljubila. Zdaj samo izpolnujem svojo obljubo. Napela bom vse sile in zmožnosti, da se izkaže resnica. Aleš, odkritosrčno ti povem, da verjamem v tvojo nedolžnost.«

»Cilka, hvala ti za te besede, kakor luč bodo svetile v tej temni ječi.

»Aleš, soglašata s tem, da te zastopam pri sodni razpravi, ki bo že v prvem zasedanju obravnavala tvoj slučaj?«

»Soglašam. In veš, kaj mi je zdajle prišlo na misel? Spomnil sem se tiste viharne noči, ko sva se razšla. Kje sem takrat pomislil, da bom nekoč od tebe potreboval to, čemur si takrat posvetila vse svoje življenje.«

Cilka je globoko vzdihnila. S čisto ravnodušnim glasom je dejala Alešu: »Pustiva, Aleš, preteklost! Misliva na to, kar pride. Toda to ti moram reči: če te hočem z uspehom zagovarjati, moram poznati vse podrobnosti. Morda bo treba razkriti razne zaupne reči iz tvojega družinskega življenja. Prosim te, da mi ničesar ne zamolčiš. Pozabi, kar je bilo med nama! Zdaj s teboj ne govori Cilka Sojerjeva, ampak tvoj zagovornik.«

Aleš je osupel pogledal Cilko. Z njenega obraza je izginila vsa nežnost in plemenitost, poteze so postale resne in trde.

Sedla sta na trdo jetniško klop, in Aleš je pričel svojo izpoved. Ničesar ni zamolčal. Ko je pripovedoval o Martinem padcu, je Cilka kar osupnila.

»Nikoli bi ne verjela, da bo Marta padla tako nizko« je dejala, ko je Aleš končal svojo izpoved.

»Tudi jaz nisem mogel verjeti. Morda pa njena krivda ni tako velika. Kdo ve, kako jo je ta lopov zapeljal. Vest mi očita, da sem jo morda preostro obsojal.«

»Ne muči se s tem, Aleš! Storil si, kar ti je velevala tvoja moška čast. To mi še povej: morda koga sumiš kot morilca?«

»Nimam pojma, kdo bi mogel Marto umoriti.«

»Silno zapletena zadeva. Uboga Marta! Toda verjemi, Aleš, Pavle je imel rad Marto do poslednjega diha. Da bi jo pozabil, je blodil križem po svetu, toda hrepenenje ga je naposled le privedlo nazaj v domačo vas.«

»Saj je imel tudi tebe rad,« je izbruhnil Aleš.

»Mene? Morda — kot tovarišico, sicer ne. Toda vrniva se k stvari.«

Dolgo sta še govorila o raznih podrobnostih zagonetnega umora. Temnilo se je že, ko je Cilka zapuščala jetniško celico.

18.

Po Cilkinem odhodu je Aleš žalostno poveshil glavo. Silno ga je težila misel, da je imel Pavle rad Marto do poslednjega diha. Spomnil se je, kako je Pavleta osumil, da se je zaljubil v Cilko in kako je Cilki na kljub začel hoditi z Marto, kako sta se z Marto poročila in kako grozno je vse to končalo. Morda bi se vse to nikoli ne bilo zgodilo, da je ravnal drugače.

Odslej je posedal v celici molčeč in zaprt sam vase.

Nekega jutra ga je z radostjo na obrazu obiskal Kolenc ter mu sporočil, da je postala tovarna kmetška in delavska last. Aleš je to novico sprejel popolnoma molče in ravnodušno.

»Aleš, kaj ti je? Ravnodušen si ob sporočilu, da je naš sen uresničen? Ti, ki si tako gorel za to stvar? Čuj, izvedli smo reorganizacijo naše »Kmetске zadruge«, v katero so vstopili tudi delavci. Naše podjetje se imenuje: »Kmetško-delavska združna podjetja«. Naše geslo pa je: Vse naše delo v prosep in korist celote. Vsak posameznik mora s svojimi silami in delom ustvarjati blagostanje vseh, svoje osebne interese pa mora brezpogojno podrediti koristim celote. Novo življenje začenjamo, v skupnosti in slogi. Novi upi vlivajo novih moči. Zadovoljen stopa kmet za plugom, zadovoljen dela delavec v tovarni. Mir in blagoslov razprostirata svoja krila nad našim krajem. Novo življenje — nov svet začenjamo! Toda ti, Aleš, ki si toliko o tem sanjal, si žalosten in molčeč,« je pravil Janez Kolenc.

»Prijatelj iz srca vam želim mnogo uspeha, toda z vami se ne morem veseliti. Ječa je vzela radost in veselje. Samo ena stvar je še zame na svetu, smrt ali dosmrtna ječa. Verjemi mi, prijatelj, prva mi je ljubša.«

»Toda, Aleš, tolik obup! Upajmo, da se bo tvoja nedolžnost izkazala. Čul sem, da te bo zagovarjala Sojerjeva Cilka. Prijatelj, v glavnem mestu sem mnogo čul o njeni izkušnosti.«

»Toda tu izgublja glavo tudi Cilka. Iz tega zagonetnega slučaja ne more najti prave poti.«

»Verovati je treba! To si zapiši v srce, tovariš! Vse še ni izgubljeno!«

»Pripravljen sem na najhujše!«

Kolenc je žalosten in potrj zapuščal jetniško celico.

Aleš pa je topo in ravnodušno pričakoval dan sodne razprave.

* * *

Življenje na vasi je teklo v novi, mirni strugi. Zadovoljstvo in mir je kalila edino bližajoča se sodna razprava proti Alešu. Mimo tega pa je presenetil vaščane samomor občinskega sluga in bobnarja Hudra. Žena ga je našla nekega jutra na skednju obešenega.

Huder od tiste noči ni imel miru. Vest mu je žgoče očitala, da je kriv smrti tolikih ljudi, da je za denar izdal svoje sosede in tovariše. V nočeh brez spanca se mu je prikazoval blede, okrvavljeni Pavletov obraz. V snu ga je videl, kako leži v rakvi, med cvetjem, s katerim so ga obsula vaška dekleta. V poslednjem času je cele noči blodil po hosti kakor preganjana zver. Niti alkohol ni mogel več prevpiti glasu vesti.

Da se reši tega pekla, se je Huder neke noči obesil na skednju ter tako končal svoje izgubljeno življenje.

19.

Približal se je dan sodne razprave, ki ga je Aleš topo in ravnodušno pričakoval.

Ko je prišel ponj jetniški paznik, je kakor brez volje sedel na jetniški klopi.

Vstal je in molče sledil pazniku v sodno dvorano, ki je bila nabita do poslednjega kotička. Proces je vzbudil v javnosti mnogo zanimanja, zlasti zato, ker je bil v tesni zvezi s kmetско-delavskim uporom v Podgori.

Aleš je mirno sedel na zatožno klop ter se razgledaval po dvorani.

Predsednik porote je z zvoncec naznanil pričetek razprave. Najprej je bilo zaslišanih nekaj prič. Njih izjave niso pomenile nič važnega. A tudi Aleš ni mogel povedati nič drugega kot to, kar je že bil izpovedal stražmojstru Palivcu. Potem je govoril državni tožilec zelo ostro proti Alešu. V svojih izvajanjih je izhajal iz stališča, da iz podanih okoliščin ni mogoč drugačen zaključek, kot da je morilec žene Aleš sam. Opozoril je na Alešovo molčečnost in zakrknjenost. Naposled je ob zaključku ostrega govora predlagal poroti, naj sodi pravično in odločno ter zahteval smrtno kazen.

Cilka je ob tem predlogu vsa vztrepetala. Mimogrede se je ozrla na Aleša ter vstala. Resnega obraza je pristopila h govorniški mizi.

V sodni dvorani je nastala grobna tišina. Oči vseh so visele na ustnicah zagovornice Cilke.

Po nekaj uvodnih besedah, s katerimi je pokazala na pogrške sodnega postopka, je Cilka segla v jedro.

»Bodi mi dovoljeno, da podčrtam nekatere nepravilnosti, ki jih je v svojem govoru navedel državni tožilec, in sicer zato, ker bi mogle izzvati nepravilno obsodbo mojega klijenta. Že samo dejstvo, da predlaga gospod državni tožilec na tako pomanjkljivih dokazih obsodbo, je precej žalostno. Gospodje, v kolikor sem slučaj pazljivo preštudirala ter ga raziskala do najmanjših podrobnosti, sem prišla do naslednjega zaključka: In da je moj klijent res moril, bi bilo nepravilno, ta slučaj obsoditi tako ostro, kakor predlaga državni tožilec. Gospodje, ne čudite se, če bi mladega moža zapustila razsodnost v trenutku, ko je izvedel, da je šla ž njim njegova žena pred oltar z zarodkom tujega moža. Toda prepričana sem in dokažem vam, da mojega klijenta v usodnem trenutku ni zapustila razsodnost in da ni sledil svoji razburjenosti, temveč je storil samo to, kar bi storil vsak časten mož; dejal je ženi, da se da ločiti. Kakor sem nadalje ugotovila, vseh njenih prošenj ni uslišal ter ji ni odpustil. Vse to se je godilo tisti večer pred usodno nočjo, ko je bila njegova žena umorjena. Njegova žena se je naposled sprijaznila z ločitvijo, toda odločno je izjavila, da se polovici posestva kot lastnica v nobenem slučaju ne odpove. S tem pa sem pri jedru stvari. Temu zakonskemu nesporazumu in prepiru je prisostvoval tudi oče mojega klijenta, gospod Logar. Predstavite si, kako je na tega kmeškega človeka s starimi nazori vplivala misel, da bo njegova rodbina predmet jezikanja in klepetanja po celi okolici, ki ne pomni podobnega slučaja. Predstavite si dalje, kako je nanj vplivala vest, da bo domačija, ki jo je tako krčevito čuval sinu, razkosana. Gospodje, živite se v to, kako je notranje čuvstveno povezan kmeški človek s svojo rodno zemljo in koliko mu je do tega, da ne bo dobro ime njegove rodbine z ničemer onečaščeno. Gospodje, potem vam bo slučaj jasen, kakor je jasen meni. Z odgovornostjo in prepričanjem trdim, da morilec gospe Marte Logarjeve ni nihče drugi, ko oče mojega klijenta — stari Logar.

V sodni dvorani je nastal silen šum in vznemirjenje, nakar je sledilo oglušujoče ploskanje. Predsednik porote je zaman z zvonjenjem opominjal; šele, ko je resno zagrozil, da bo ukazal dvorano izprazniti, je zavladal mir.

A Cilka je nadaljevala: »Gospodje! Starega Logarja je naslednjega dne, ko je videl, da so sina osumili umora žene ter zaprli, zadel mrtvoud. Ta okolnost potrjuje to, kar sem dejala, da je namreč morilec stari Logar.«

»Ne verjamem!« je zakričal Aleš in srdito poskočil na zatožni klopi.

»Prosim, mir!« je odrezano vzkliknila Cilka. »Ta stari človek, čigar telo je kap tako ohromila, da ne more govoriti, nič ne čuje in ne more z rokami zganiti, preživlja silne muke. Raz obraz mu je mogoče razbrati, da bi rad kakorkoliže naznačil, kar ga teži. Gospod predsednik, predlagam, da se ta mož zasliši, da bom mogla jasno pokazati, kje je resnica. Gospod Logar je tu v mestu v restavraciji »Pri treh lipah«. Prosim, da se v imenu pravičnosti in resnice ta stvar upošteva,« je končala Cilka svoj zagovor.

Po dvorani je zagrmelo ploskanje kot priznanje mladi zagovornici.

Toda Cilka je bila nekoliko vznemirjena, v lica je kar žarela. Predsednik je po kratkem posvetovanju naznanil, da je porota ugodila predlogu zagovornice.

Kmalu nato je Cilka s pomočjo jetniškega paznika privedla v sodno dvorano starega Logarja ter ga posadila na klopi.

Predsednik porote je sporočil, da se razprava nadaljuje.

Cilka je iz občinstva pozvala mlado dekle; položila jo je na klopi tako, da jo je mogel videti stari Logar. Sklonila se je nad njo ter na dekliskem vratu posnemala davljenje.

Iz prs starega Logarja se je iztrgalo grozno grgranje. Drhtel je po vsem telesu ter bil silno vznemirjen. Cilka je stopila k njemu, potem pa poskus

znova ponovila; z levico se je dotaknila starega Logarja, z desnico pa pokazala na Aleša.

Starec je poskušal obrniti glavo ter vstati, a ni mogel. Le v grlu mu je zateglo piskalo in grgralo. Toda na njem je bilo mogoče jasno ugotoviti, da ve kdo je morilec.

V sodni dvorani je bilo tiho kakor v cerkvi. Nihče se ni zganil, vsi so v napetosti sledili razpravi.

Cilka je znova stopila k dekletu, posnemala davljenje ter se obrnila k staremu Logarju. Starec je nekolikokrat vidno prikimal in nato padel v nezavest.

Sodna dvorana je vztrepetala od vznemirjenja. Iz občinstva so padali vzkliki, naj Aleša takoj osvobodijo.

»Ne obsojajte nedolžnega,« so vpili ljudje v prvih vrstah.

Predsednik porote je pomiril občinstvo, nakar so se porotniki umaknili. Minute pričakovanja in napetosti so minevale kakor večnost. Naposled je predsednik razglasil, da bo Aleš nedolžen izpuščen, razprava pa se preloži.

Sodna dvorana je zagrmela od ploskanja in cepetanja z nogami.

Aleš je hitel k očetu, ki so ga med tem pazniki odvedli v jetniško bolnišnico, poleg sodnega poslopja.

Tu je srečal Cilko.

»Srčna hvala, Cilka, za vse, kar si zame storila, da se izkaže moja nedolžnost. Toda nekaj greni mojo radost, da je moj oče...«

»Resnica mora na dan. Toda mislim, da je tvojega očeta za to nepremišljeno dejanje zadela hujša kazen, nego bi mu jo naložila človeška pravičnost,« mu je dejala Cilka.

»Ubogi oče,« je vzdihnil Aleš. »Proketo življenje! Proketo, ker deli bedo, obup in trpljenje in navaja ljudi k zločinu.«

»Ne kolni, Aleš! Prelepo je življenje, da bi ga preklinjal. Kdor zna preko ovir in zaprek, ta si ve vselej pomoči. Ljudje morajo življenje razumeti!«

V tem je vstopil zdravnik, ko je pregledal starega Logarja in se nato obrnil k Alešu: »Bolnik mora ostati nekoliko dni tu, njegove sile so od razprave popolnoma izčrpane in toliko oslabele, da ne more na pot.«

20.

Aleš je premišljal, naj li ostane pri očetu, ali naj gre domov. Odločil se je, da pojde domov.

Cilka ga je povabila, da se skupno odpeljeta v Podgoro.

Ko sta bila blizu Podgore, je prosil Aleš, da izstopita, ker se želi razgledati po domačem kraju. »Daj mi, da si ozdravim pljuča z našim svežim čistim zrakom.«

Cilki je bilo to celo všeč. Aleš je izstopil ter odšel proti gozdu. Cilka pa je naročila vozniku, naj počaka ter hitela za Alešem.

Aleš se je ustavil na kraju gozda ter se z očmi uprl v njive, travnike, hribe in drevesa, ki so trepetala v prvem pomladanskem razkošju. Dolgo je tako strmel in z dušo in srcem pil zeleneče pomladno razkošje. Cilka je stala ob njem, a ga ni hotela dramiti iz te zamaknjenosti.

»Cilka, kako lep je naš rodni kraj! In zdaj je še lepši, ker ni več tistih, ki so v njem netili pekel in bedo. Vsepovsod vidim sadove dela, o katerem smo sanjali in ki je zdaj resničnost. Težke so bile žrtve, toda iz njih bo vzklila sreča in zadovoljstvo bodočim rodovom. In to je smisel življenja — delo za svetlejši jutrajšnji dan.«

»Prav imaš, Aleš. Mir, zadovoljstvo in sreča vladajo v kmetijskih in delavskih domovih in ljudem sije raz obraz radost in volja življenja.

»Le moj obraz nikdar ne zasije veselja. Radost in sreča mojega življenja je ugasnila takrat, ko sva se, Cilka, razšla. Odtlej me zasledujeta vsepovsod bridkost in nesreča. Toda ne bojim se življenja, smisel življenja bom skušal najti v delu za druge.«

»Toda, Aleš, kako govoriš?«

»Cilka, Pavle je mrtev. Bog mu daj dobro. Rekla si, da je bilo med vama samo tovarištvo. Lahko to verjamem?«

»Lahko!«

»Cilka, nekoč sem hotel Pavleta obiskati, a sem se pred vrati obrnil, ker si bila ti pri njem. Ljubosumnost mi je vsilila misel, da si ti njegovo dekle. Zato sem tebi in Pavletu na kljubost začel hoditi z Marto, in v tem je bil začetek vse nesreče in žaloigre mojega življenja.«

»Reči: največja zmeta tvojega življenja. Med Pavletom in menoj je bilo edinole tovarištvo. To ti moram priseči na svojo čast, Aleš. Če si že zašel tako daleč, naj ti povem še več, Aleš, do danes sem ostala zvesta tebi. Koliko samopremagovanja je bilo treba, ko je kri moje mladosti hrepenela in klicala, koliko odpovedi, ko me je gnala ljubezen k tebi, toda vse sem premagala, da sem premagala, da sem mogla izpolniti svojo nalogo. Ni ga na svetu moža, ki bi ti mogel reči, da se me je dotaknil. Ostala sem zvesta tebi in sem tvoja.«

»Cilka, Cilka,« je kakor v snu vzklikal Aleš, segel Cilki v roke, jo tesno prižl k sebi in poljublil.

Cilka mu ni branila. »Aleš, srečna sem,« je tiho šepetala.

»Cilka, hočeš biti moja za vselej?«

»Za zmiraj,« je vdano dejala Cilka.

Tesno objeta sta šla mimo njiv in travnikov, ki so dehteli v mladosti in novem življenju. Vsepovsod je sijal maj. Smejoči dih pomladi in iskro sonce, vse je pelo in zvenelo in klicalo v novo življenje. Čez pokrajino je vel opojni, smolnati vonj popja in grenki dih cvetja. Vsepovsod zeleno in belo — vsepovsod upanje in ljubezen, ki je opajala mlade duše in mlada srca, da so pela najlepšo pesem življenja, pesem o mladosti in ljubezni.

V naročju prirode je zagorel ogenj novega življenja, ki je iskro prižigalo ljudska srca, da je kri vsa žarela od volje in odločnosti za nove borbe. Vstali so ponižani in izkoriščani; žuljave roke kmetov in delavcev — bojevnikov življenja — so se spele v železno voljo in odločnost za nove borbe, v katerih je skrivnost zadovoljstva in radosti življenja.

Cilka in Aleš sta sedla pod cvetočo češnjo.

»Cilka, moje srce . . .« je vzklikal Aleš v ptičje petje, ki je v belih cvetovih žuborelo nad njima.

Cilka je radostno zrla v Aleša in sanjavo so govorile njene oči »Moj dragi, dragi . . .«

Večerilo se je že, ko sta odhajala.

»Pojdiva pogledat tovarno, ki je zdaj naša, pojdiva se poklonit delu množice,« je spotoma dejal Aleš.

Od daleč jima je nasproti bleščal napis »Kmetško delavska združna podjetja.«

Pred tovarno se je na kamenitem podstavku veličastno dvigalo Pavletovo življensko kiparsko delo kot simbol trpljenja in navora množice, ki gre v boj za gospodarsko svobodo. Ob vznožju veličastnega spomenika je bil Pavletov grob in okoli njega grobovi padlih delavcev. A bela marmorna plošča je opominjala sedanje in vse bodoče rodove:

»Za blagostanje vseh smo dali življenje,
vi dajte duha in svoje moči,
iz sloge in dela
se sreča, zadovoljstvo rodi.«

Cilka in Aleš sta pobožno sklonila glavi in se zamislila. Še opazila nista, kako sta se jima približala dva moža. »Pozdravljen, Aleš, na pragu tega, kar si tudi ti pomagal ustvariti! Ti, ki tukaj ležijo, so morali doprinesti najtežjo žrtev. Na delo te kličem,« ga je pozdravil Kolenc, ki se je s Hostnikom vračal iz tovarne.

»Pozdravljen Aleš,« je dejal Tomaž Hostnik.

»Rad se vračam, tovariša, na delo, od katerega so me odtrgale nasilne okoliščine.«

»Dela je čez glavo. Prve težave smo zmagali. Podjetje je zaživelo in jasno zremo v bodočnost. Smele načrte imamo, a se ne smemo prenačrtati,« je vedro dejal Kolenc.

Sedli so na bližnjo klop in dolgo govorili.

Večer je bil, ko sta se Cilka in Aleš vračala domov. Iz dalje je zvenela godba, mladina je slavila delo in prvi majski večer.

Cilka in Aleš sta šla tiho po vasi, nad katero sta spokojno razgrnila svoja krila zadovoljstvo in blagostanje.

K o n e c

Božične misli

Marija Horvatič

*Poklonimo se danes senci Krista,
Velikega Človeka vere trdne,
ki mu ni grožnja zatemnila cilja,
ne zlomilo trpljenje volje klene.*

*Ki je tolažil, dvigal, lečil bolne,
ki je sejal modrost, ljubav, dobrotu;
pohlep, krivico grajal, samoljubje,
med podivjano, razbesnelo maso.*

*Za praporom ljubezni in dobrote
kdo je šel? Le reveži, trpini.
A kdo je vstal da sodi Ga in križa?
Pismarji, farizeji, bogatini!*

*On, Bog in Človek vedel kje pravica,
kje nezaslišana krivica vlada,
zato mu štalca borna rojstna hiša
in ne razkošje, ne palača zlata.*

*Dan rojstva Sina Božjega naj dan bo
porasta naše sile, naše vere,
ker vemo: za trpljenjem in za borbo,
za Golgotu prišlo nam bo Vstajenje!*

Fantovsko sonce

Šaljiva zgodba z resnim poudarkom

Vinko Bitenc

12. TRI SVATBE HKRATI.

Predpust je bil tisto leto kratek. Kar je bilo pod brdsko faro mladih parov, ki bi si radi še pred Veliko nočjo naprtali jarem svetega zakona, so hoteli z ženitvijo. Manj vneti pa so počakali z oklici čez Veliko noč. Med temi je bil tudi Anžonov Francelj. Predpustom se je šele vrnil domov iz mesta, kjer je odsedel kazen. Prva pot mu je bila k Deglu.

Stari Degel je sprva nekoliko branil hčeri in ni hotel privoliti v poroko s Franceljnom češ, da se ne bo možila s takim, ki je bil zaradi poboja zaprt. A Marička ni odnehala.

»Nič takega ni storil, oče,« je zagovarjala svojega fanta, »da bi mu mogel kdo kaj očitati. Bil je le usoden slučaj. Če mi ne dovolite, da vzamem Franceljna, se ne bom nikoli možila, to vam povem, oče!«

Takim odločnim besedam se trdovratnost Deglova ni mogla ustavljati. Spomnil se je tudi na obljubo, ki jo je dal staremu Anžonu ob smrtni postelji, obljubo namreč, da se ne bo protivil zvezi svoje hčere s Franceljnom. In te obljube ni hotel prelomiti. Dejal je:

»Pa se vzemita, no! Povem ti pa, dekle, da boš tako ležala, kakor si boš postlala.«

In potem so se domenili, da bo svatba prvo nedeljo po Veliki noči, oklici pa, da bodo enkrat za trikrat.

Stvar je bila torej sklenjena. Še tisti dan je vedela novico vsa vas. Zaslugo za to je imela seveda kokošarica Majda.

Drugi dan je hitela naravnost v Jarše k Likebu. »Ali že veste, mama Likebova,« je vsa zasopljena butnila v izbo, »na belo nedeljo ju bodo klicali, enkrat za trikrat.«

»Koga pa?« je bila Likebška radovedna.

»I koga neki! Anžonovega Franceljna in Deglovo Maričko.«

Nace se je dvignil z ležišča pri peči. Slabo je izgledal in pokašljeval. Tudi potem, ko je prišel iz bolnišnice, ni opustil ponočevanja in pijače. In to mu je izpodkopavalo zdravje.

»Naj se ženijo, kolikor se jim hoče,« se je razvnel in z naglimi koraki premeril sobo; »mi se bomo tudi, pa prav nalašč na belo nedeljo; bomo le videli, kdo se bo bolj postavil, jaz ali Anžonov. Mati, vaša želja se naj izpolni: Cilo vzamem!«

Likebška je kar onemela od presenečenja. Ves predpust so imeli besedo s Cihovo Cilo, ki naj bi prišla za gospodinjo k Likebu. Cila je bila zadovoljna, saj je bila že zdavnaj opustila misel na možitev. Naceta je že od nekdaj rada videla. Ko pa ji je Likebška nekoč omenila, naj se poprime Naceta, češ da je nekaj starejša od njega, pametna in preudarna, da ga bo lahko držala na vajetih, je Cila spet zahrepenela po zakonu. Povsod se je nastavljala Nacetu, pričela se je lepše, mladostneje oblačiti in je šla na neki predpustni veselici celo plesat z Nacetom. Likebška jo je neke nedelje popoldne povabila na dom, da bi se natančno domenili.

Toda Nace ni hotel nič slišati o ženitvi s Ciuhovo Cilo. V srcu je pač še vedno gojil nado, da bo Deglova Marička vendarle postala njegova žena.

Zdaj, ko je videl, da ga je upanje varalo, se je iz same jeze in iz nekakšne bahavosti odločil za Cilo.

Materi se je srce kar tajało od radosti.

»Majda, boš prišla na prežo?«

»Kajpada, seveda bom,« je hitela zatrjevati Majda.

»Blagor se Ciuhovi Cili, ki bo dobila takega fanta za moža! Kar grem, kar grem, zbegom bodite.«

Čez pol ure so vedele vse Jarše, da bo Likebov Nace na belo nedeljo vzel Ciuhovo Cilo.

Ko je Majda odhajala iz vasi je na ozarah srečala Brenteževo Micko. Hotela se ji je izogniti v velikem loku, kajti ni še pozabila tistega dne pred dvema leti, ko ji je Brenteževa Micka prav tu prismolila zaušnico, češ da jo je Majda opravljala po vaseh. Majda od takrat ni več pogledala Micke.

Nemalo se je začudila, ko jo je zdaj ogovorila Micka.

»Kaj je novega, kokošarica?«

Majda jo je pogledala napol jezno, napol zvedavo. »Vse sorte, Micelj, vse sorte. Mladi se ženijo kar na debelo, to ti povem. Na belo nedeljo se bosta Likebov Nace in Ciuhova Cila; je že vse dogovorjeno. Jutri gredo pisma delat.«

Micka se je na vsa usta zasmejala.

»Fiks Laudon, kaj mi ne poveš, Majda? Cilo da bo vzel Nace, tisto zarjavelo tercijsko?«

»Križ božji, kako pa govoriš, Micelj micasti,« se je Majda boječe odmikala; »saj je Cila golant dekile, pa dobrih rok; kadar pridem, mi odreže kruha.« Micka se je režala še bolj in pri tem kazala vrsto belih, zdravih zob.

»Saj nič ne rečem, da bi ne bila golant Ciuhova Cila; Bog ji požegnaj Naceta. Samo to pravim: če se bo Cila omožila, se bom pa še jaz. Pa prav takrat se bom, kakor Cila, si zastopila Majda? Brlogarjevega Jerneja s hribov bom vzela. Na belo nedeljo bo pa poroka. Kar brž razbobnaj po vaseh, Majda, hohoho!«

In že je zdirjala naprej čez ozare.

Majda je gledala za njo in kimala z glavo.

»Če se Micelj ne laže in če ni prismojen, bodo pa na belo nedeljo res kar tri poroke naenkrat.«

Zadovoljno mrmraje sama s seboj je ubrala pot proti Brdu.

Minili so velikonočni prazniki, prišla je bela nedelja. Bila je zares vsa bela, od same sončne svetlobe. Zeleni travniki, šumeči gozdovi, livade, posute s spomladanskimi cveticami, zaljubljeni ščinkavci po kostanjih, vse je proslavljalo prebujenje narave. Na Brdu je bilo ta dan vse na nogah. Ljudje niso drugega govorili, kakor o treh parih, ki bodo popoldne v brdski cerkvi stopili pred oltar. Tri poroke na en dan — kaj takega še niso pommili v fari. Iz vseh bližnjih vasi so drli ljudje na Brdo. Brdčani pa so po večini kar pozaprli hiše in odhiteli pred cerkev, gledat redko slovesnost.

Vrste kolesljev so stale ob cerkvi, ob hišah in ob potih so se gnetli ljudje. Po mnenju vseh sta bila najlepši par Francelj in Marička. Ta je imela belo svileno obleko, v roki velik šopek belih nageljev.

Majda, ki je imela glavno besedo med ženskimi gledalci, je dejala:

»Ježeš, ježeš, kako je Marička lepa! Kakor šmarnogorska Marija.«

Tudi Nace in Cila sta se postavila. Cila ni imela bele obleke, ampak temnosivo in je preveč povešala oči, kakor so dognale ženske.

Majda je dostavila:

»Tole obleko je imela Cila lansko leto pri procesiji rešnjega telesa.«

»Oh, saj res!« so zaščetale ženske.

Tretji par, Brlogarjev Jernej in Brenteževa Micka, je vzbujal največ pozornosti. Jernej se je držal sključeno, na gladko obritem mežnarskem obrazu pa mu je krožil dobrohoten smehljaj. Micka je bila za glavo manjša od njega. Oblečena je bila v svetlomodro obleko, na glavi venec iz belih voščenih šmarnic. Neprestano se je ozirala po ljudeh in se malomarno smejala. Ko so po končani poroki ženini, neveste in svatje stopali v vozove in je Jernej hotel prej stopiti v koleselj, kakor Micka, so menda nekateri gledalci natanko videli, kako ga je ta dregnila pod rebra. Majda je seveda tudi videla in je brž razložila ženskam:

»Ta bo še dedca tepla, boste videle. Saj pravim, Micelj je Micelj.«

Vse tri svatbe so bile na Brdu. Anžonova doma, Likebova v županovi krčmi, Brenteževa pa pri Butku. Na vseh koncih in krajih vasi se je razlegalo vriskanje, petje in igranje harmonik. Kar ni bilo vaščanov na svatbah, so stali pod okni na preži.

Zaradi tradicije, iz navade ali pa iz gole prešernosti so se fantje spet malo zrvnsali med seboj. A hudega ni bilo, samo nekaj kozarcev in oken so pobili, nekateri pa so odnesli manjše praske.

Nad vasjo je sanjala lepa pomladna mesečna noč.

Ob oknu podstrešne sobe je stal Francelj s svojo mlado ženo Maričko. Vsa je bila objokana. Pravkar sta bila prišla iz spodnjih prostorov, kjer so svatje o polnoči sneli nevesti venec. In takrat mora nevesta jokati. Francelj je nežno prijel ženo za roko in jo odpeljal po stopnicah na podstrešje, kjer je bila za mlada zakonca na novo opremljena spalnica.

V sobi ni bilo luči, skozi dva nizka okna je svetil mesečni svit.

Francelj je objel svojo ženo in jo privil nase. »Marička, dolga in težka je bila pot do najine sreče, pa vendar sva jo dosegla. Izpustiti je ne smeva nikoli več.«

Marička se je oklenila moža in ga vroče poljubila.

Iz spodnjih prostorov je prihajalo vriskanje in petje veselih svatov. Francelj in Marička nista slišala ničesar. Skozi okno je kukalo fantovsko sonce in bilo nema priča najslajše ljubezni poročne noči.

K o n e c

Preporod naše vasi

Francé Gerželj

—govoril na slavnostnem občnem zboru „Zveze kmetiskih fantov in deklet“, dne 9. septembra 1934. v Ljubljani v dvorani OUZD.

O čemer je sanjal naš kmetški narod toliko let, to je danes resničnost. Rodil je zdravo, samostojno, izobrazbe in napredka željno mlado kmetško generacijo, ki je pogumno stopila na plan kot **nositeljica novih idej in duha kmetške, narodne in socialne družabne ideje**. Tako rekoč preko noči se je pojavil v našem narodnem in družabnem življenju nov, mlad faktor in stvarilec — kmetška mladina. Nezaslišan in ogromen dogodek za vsakogar, ki misli po stari miselnosti, da je pri drevesu važno le cvetje, korenine pa ne. Narod je pričel rasti, cveteti in ustvarjati v globinah in temeljih, na našem podeželju in na vasi, od koder je meščan, delavec, šolanec. **Naša vas kot moralni, fizični in materialni hranitelj naroda se je po svoji mladini priglasi k besedi v vsem našem življenju. Ta mladina dviga danes glas za našo vas, za zaostali, zaničevani, prezirani in izkoriščani kmetški stan. Ta mladina je pred desetimi leti postala nosilec ideje o duševni, kulturni in gospodarski svobodi in enakopravnosti kmetškega stanu kot temeljnega narodnega stanu.**

V NOVO DOBO

To je bil upor proti stari miselnosti in naziranju, češ, da je kmetški človek nesposoben za samostojno delo in vodstvo ter zato potrebuje varuštva in vodstva. Kmetški fantje in dekleta so ob tem prelomu ugotovili, da je neupravičeno podcenjevanje njih duševnih sposobnosti in očitanje, češ, da so neumni in zabiti. Res je, **da ne more večina kmetških fantov in deklet duševnih sil, s katerimi se vsakdo rodi, dalje vežbati v višjih šolah — ali delo in življenje samo je tudi šola opazovanja, in tudi ta šola uči samostojno misliti.** Tako se lahko tudi kmetški človek povzpne do samostojnosti v mišljenju, **tisti pa, ki samostojno misli in opazuje, je inteligent, pa bodisi, da je hodil v višje šole ali ne.** Kmetška mladina hoče zaupati svojemu samostojnemu mišljenju in bo pozdravljala le tistega šolanca, ki jo bo učil samostojnega opazovanja in razmišljanja, zavrnila pa vsakogar, ki bi se hotel igrati z njeno pametjo in zahteval, da mu slepo verjame in se slepo podredi njegovemu vodstvu. Da se ta duševna samozavest kmetške mladine ne izprevrže v domišljavost in ošabnost, je in bo kmetška mladina vežbala svoje duševne sile, opazovala, razmišljala in se izobraževala. Posluževala se je in se bo šol, tečajev, knjižnic, predavanj in vseh sredstev za izobrazbo in napredek. Po svojih lastnih in neodvisnih društvih je in bo v naprej skrbela za samoizobrazbo ter za prireditve, ki vzgajajo tudi srce in dajejo širokega razmaha mladosti.

BREZ VASI NI NIČESAR!

To spoznanje je dvignilo in napravilo našo vas in kmetškega človeka za subjekt, za osebnost v narodovem in družabnem življenju. In naš kmetški vladar je to spoznanje potrdil z besedami: **vas je vas in brez nje ni ničesar.** Sama kmetška mladina je **prelomila staro miselnost**, češ, da je kmetški človek samo objekt, predmet, ki ga je treba vzgajati in vladati! **Naša vas je**

potom gibanja kmetijske mladine doživela svoje duševno osvobojenje in njena naloga je, da izkleše oblike našega bodočega življenja.

Kmetijski fantje in dekleta pa so se v tem spoznanju pričeli zbirati v svoji samostojni, neodvisni, nepolitični in na demokratični podlagi osnovani organizaciji. Ustanovili so si svoja »Društva kmetijskih fantov in deklet«. Skromen je bil l. 1923 začetek. Toda največji optimizem na svetu, je optimizem kmetijskega človeka, zato so fantje in dekleta pogumno korakali preko vseh zaprek ter si tekom prvega desetletja ustvarili 124 lastnih organizacij.

LJUDSKE VISOKE ŠOLE

»Društva kmetijskih fantov in deklet« so danes v naših vaseh nepogrešljive ljudske visoke šole, kjer se mladi kmetijski rod potom samoizobrazbe vzgaja in izobrazuje v strokovnem, gospodarskem, kulturnem in splošnem znanju, da bo mogel jutri brez oklevanja prevzeti na svoja ramena odgovornost za svojo narodno državo, odgovornost za bodočnost. **Narod naj si kuje sam svojo usdo!** — tega se je danes po zaslugi kmetijsko-mladinskega gibanja zavedel kmetijski stan in naša vas.

NOV ROD — NOV DUH!

Za svojo predstavnico in matično organizacijo si je kmetijska mladina ustanovila l. 1924 današnjo jubilatko »Zvezo kmetijskih fantov in deklet«. Tu se v vrstah kmetijskih fantov in deklet zbirajo tudi kmetijski šolanci, ki so pravilno razumeli poziv kmetijsko-mladinskega gibanja, se odpovedali ugodju in drobtinam vladajoče družbe ter se odločili nesebično se boriti za prepod naše vasi v duhu kmetijsko-mladinskega gibanja. Matična organizacija »Društvo kmetijskih fantov in deklet« predstavlja danes najvažnejše žarišče kmetijske kulture, kulture naše vasi. Njeno desetletno delo je to njeno ime opravičilo. Po naših vaseh je s predavanji, tečaji, tekmami v kmetijskem delu, z vzgojo in organizacijo dvignila v življenje in aktivizirala 11.300 kmetijskih fantov in deklet za samostojno duševno, kulturno in napredno gospodarsko udejstvovanje. **V našo vas je prinesla novega duha, odkopala je naš največji zaklad: prirodno kmetijsko inteligenco**, ki se sedaj samostojno usposablja za lastno kolektivno duhovno, kulturno in družabno življenje. Zato danes naša vas po zaslugi svoje kmetijske mladine diha novo življenje, ki vodi k složnemu in vzajemnemu družabnemu sožitju. **Društva kmetijskih fantov in deklet« so zatorej že deset let glasniki duhovne, kulturne, gospodarske in družabne konsolidacije vasi.** Ta pot h konsolidaciji je edina pot, ki bo pomedla iz našega življenja škodljivo kulturno cepitev in ločitev duhov ter privedla ves narod v novo kulturno, politično in gospodarsko dobo, dobo požrtvovalnosti in enotnega nastopa. Na to pot poziva kmetijska mladina vse, ki se zavedajo odgovornosti za bodočnost; zakaj ta pot je edina.

Včeraj so bili fantje in dekleta še doma, na njivi, za plugom, kosili, želi, nakladali gnoj in pridelovali kruh za ves narod, ne le zase. Danes se zbirajo v Ljubljani — mladi, zdravi, disciplinirani, korajžni in borbeni, da s kosami na ramah in s srpi v rokah vstopijo v novo desetletje in korajžno zavriskajo novi dobi in bodočnosti naproti. Sami so prevzeli na svoja ramena odgovornost za bodočnost. Ne da bi kogarkoli vprašali za dovoljenje, so se združili v organizacijo in postali **odgovorni mladi kmetijski rod**. Kmetijski fant in dekle, ki vesta, da morata čuvati zemljo, ki tvori narodni in državni teritorij, ki

vesta, da morata pridelovati za ves narod dovolj kruha, sta in morata biti odgovorna za danes in za bodočnost. **Zato vzgajajo naša »Društva kmetških fantov in deklet« odgovorno in pozitivno kmetško mlado generacijo, ki neustrašeno zre in koraka v bodočnost.**

KMET — DRŽAVOTVOREC

Tisoč let je bil naš kmetški narod v samoobrambi za golo življenje. Suženjstvo mu je vdahnilo občutek manjvrednosti. Danes, v svobodni domovini učijo »Društva kmetških fantov in deklet« povsod poguma, ponosa, hrabrosti in borbenosti zato, **da bomo prešli v pozitivnost in napad ustvarjanja. V svobodni narodni državi nam danes obramba ni potrebna, potrebno nam je skupno in složno ustvarjanje, h kateremu poziva kmetška mladina že deset let.** To je dokazala, ko je na svojo inicijativo in odgovornost s hrvatsko in srbsko kmetško mladino ustvarila v Ljubljani 1924 »Savez jugoslovanske zemljoradniške omladine«. S tem je dokumentirala, da Slovenci nismo narod hlapcev in dekel, temveč državotvoren narod. **Zato naša »Društva kmetških fantov in deklet« vzgajajo nov tip kmetškega človeka — kmeta državotvorca.** Žal, stara politična miselnost je za nekaj let ogoljufala idealno kmetško mladino za to skupno, vsedrjavno organizacijo jugoslovanske kmetške mladine. Danes, ob desetletnici, si kmetška mladina želi to organizacijo nazaj, zakaj edino v njej more izživeti svoj narodni, socialni, kulturni in državotvorni kredo.

SLOVANSKI AGRARIZEM

Evropsko barantanje s slovanskimi kmetškimi narodi je rodilo v kmetški mladini slovanskih narodov **duha slovanskega agrarnega realizma.** Veličasten kongres slovanske kmetške mladine, ki ga je organizirala 1924 v Ljubljani naša »Zveza kmetških fantov in deklet«, je dobil izraz v »Svazu slovanske agrarne mladine«, kjer se je povežalo v tesno sodelovanje čehoslovaško, bolgarsko, poljsko, lužiskosrbsko in jugoslovansko kmetško-mladinsko gibanje. Ta ideja je kvas bodočega razvoja in oblike v Srednji Evropi, kjer hoče kmetška mladina ustvariti slovansko kmetško velesilo, sposobno samostojnega gospodarskega, kulturnega in političnega življenja.

KMET IN ZEMLJA

Današnji svečani zbor je dokaz idejne sile in idejnih spoznanj mladega kmetškega rodu, ki iz preteklosti gradi v bodočnost. **Naš slovenski kmetški fant in dekle nista v sebi zatajila slavne tradicije kmetov-upornikov, kmetov-puntarjev, nista zatajila borbene, za svobodo slovenske zemlje in slovenskega človeka žrtvovane krvi — Matije Gubca.** V tej tradiciji je treba iskati temelje naše narodne in socialne osebnosti, ki ga v desetletjih sramotnega ponižanja ni mogel streti tujcev imperijalizem. Ni je bilo sile, ki bi mogla ukloniti našo vas in našega nevzgojenega, zasramovanega in izkoriščenega kmeta, ki je krčevito branil svoj košček zemlje in svoj jezik. **Narodne in družabne smrti nas niso rešile ne ideje iz Zapada, ne ideje iz Vzhoda, rešila nas je brezobzirna in fanatična ljubezen in zagrizenost našega kmeta do zemlje.** Kdor torej kmetu očita, da ni naroden, ta zaničuje svoj narod in narodno zemljo. **Kmetška mladina čuva to zemljo in je zanjo odgovorna, zato ne bo nikoli dopustila, da bi kdorkoli zanjo barantal, kakor tudi ne bo nikoli dopustila, da bi kdorkoli barantal z narodnostjo.**

KMET IN CERKEV

Ob spoznanju, da je naši vasi in našemu javnemu življenju v teh težkih časih življenjsko potrebna družabna konsolidacija, je kmetška mladina ugotovila, da je pretirani individualizem, ki omalovažuje in brez potrebe ruši splošno veljavni moralni red, kmetškemu narodu škodljiv. Zakaj naša mladina vidi v Cerkvi kot predstavnici tega moralnega reda najvišjo moralno ustanovo, ki mora služiti vsemu narodu, biti vsem enako pravična in ne ta ali oni stan ovirati v borbi za njegove gospodarske in politične interese. Cerkev mora kot najvišja ustanova tudi po svojih poslancih in pastirjih ostati izven te borbe, ker bo le tako mogla čuvati avtoritativnost veljavnega moralnega reda. **V tem spoznanju so »Društva kmetških fantov in deklet« ozdravljala našo vas stare miselnosti in kulturne razcepljenosti slovenskega ljudstva.**

TEMELJ GOSPODARSTVA IN KULTURE

Kakor se je kmetško mladinsko gibanje borilo za duhovno osvoboditev, tako je v nič manjši meri posvečalo vso skrb gospodarski osamosvojitvi naše vasi in kmetškega človeka. V spoznanju, da je v človeški družbi prvenstvena produkcija kmetška produkcija, je kmetška mladina ugotovila, **da brez blagostanja kmetškega stanu ne more biti blagostanja ostalih stanov.** Zato je dolžnost vseh, da z ozirom na gospodarsko prvenstvenost kmetških interesov podredijo svoje in jih spravijo v sklad s kmetškimi, ker le tako bo mogoče doseči splošno blagostanje.

Kmetško mladinsko gibanje je od svojega početka stalo na stališču kulture širokih narodnih mas. Narod bo kulturne le, če bodo kulturne njega osnove, to sta kmetški in delavski dom. **Da pa bosta mogla biti ta dva domova kulturna, morata živeti v blagostanju, brez katerega ni kulture in ne napredka.**

Te smernice so mlademu kmetškemu gibanju idejno gibalo pri udeleževanju za duhovni, kulturni in gospodarski preporod naše vasi in našega podeželja.

In kdor verjame v bodočnost naše kmetške narodne države, v kulturni in gospodarski napredek našega naroda, ta mora verjeti v nov mlad kmetški rod, ki tudi v težkih časih preizkušnje ni izgubil vere za svetlo bodočnost, temveč z optimizmom pristopa k delu za preporod naše vasi in vsega našega življenja.

Vsem cenj. naročnikom, čitateljem, sotrudnikom in prijateljem

srečno novo leto

Uprava

Uredništvo

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

1. Vsa tovariška Društva kmetiskih fantov in deklet pozivamo, da o vsaki svoji prireditvi (igri, predavanju, tečajih itd.) poročajo radi evidenci in objave vselej izérpno Zvezi. Poročila je poslati najkasneje 2 dni potem, ko se je prireditev vršila.

2. Tovariška društva, ki nimajo brošure »Za povzdigo naše vase«, naj jo naroče pri Zvezi, da jim bo tako olajšana izbira predavanj.

3. Prva seja predsednikov pododborov, ki se je vršila 9. in 10. t. m. v Ljubljani, je med drugim sklenila, da se v maju 1935 organizirana kmetška mladina pokloni na grobu blagopokojnega Kralja na Oplencu, kamor bomo organizirali po možnosti poseben vlak. Tozadevne podrobnejše informacije in navodila prejmejo tovariška društva v okrožnicah; danes le opozarjamo, da se ne bi naši tovariši in tovarišice priključili drugim deputacijam.

Zastopniki Zveze, Pododborov in Društev kmetiskih fantov in deklet čestitajo banu dr. Dra-gu Marušiču ob petdesetletnici. Našemu priljubljenemu banu, po vsej pravici na-

zvanemu »kmetški ban«, se je v nedeljo, dne 9. t. m. poklonila številna deputacija kmetške mladine.

Ob 11. uri dopoldne smo bili sprejeti pri g. banu. Najprej mu je v imenu Zveze in vseh Pododborov ter društev v toplih in iskrenih besedah častital predsednik Zveze tovariš Ivan Kronovšek ter mu poklonil lično v zeleno usnje vezano spomenico Zveze kmetiskih fantov in deklet, nakar mu je tov. Anica Kunovarjeva iz Dravelj izročila lep šopek nageljev z rožmarinom ter deklamirala pesem Ivana Albrehta »Našemu banu za petdeseti rojstni dan«, ki jo objavljamo na drugem mestu. Ob tako enodušnem, iskrenem in domačem nastopu zastopnikov kmetške mladine je bil g. ban vidno ginjen. Zahvalil se je za častitke, ki so ga presenetile, nato pa je segel še vsakemu posebej v roko, pri čemer so se mu zastopniki naših organizacij predstavili. — Tudi zvečer smo se udeležili svečane podoknice, ki so mu jo priredile Hubadova pevska župa in številne ljubljanske organizacije.

DELO NAŠIH DRUŠTEV

Leskovec pri Krškem. Naše Društvo kmetiskih fantov in deklet, ki se ima za svoje agilno delovanje v veliki meri zahvaliti tukajšnjemu učiteljstvu, ima redne tedenske sestanke ob petkih. Na teh sestankih so redno razna predavanja, tako je predaval že dva petka upr. ban. trsnice g. Ivan B a v d a ž o vinarstvu, kar je za naš vinorodni kraj najbolj potrebno. V nizu teh predavanj nam je predaval v nedeljo dne 9. t. m. zdravnik g. dr. T o n e R a v n i k a r o negi otrok do 7. leta. Omeniti moramo tudi lepo se razvijajoči pevski in dramski odsek našega društva; slednji vadi Tolstega igro »Moč teme«.

Grahovo pri Cerknici. Pri svečani proslavi praznika Ujedinjenja, ki se je vršila na praz-

nik 1. decembra v tukajšnji šoli, je sodelovalo tudi naše društvo. V lepih spominskih govori, ki sta ju imela banovinski svetnik tov. Ivan Remžgar in šol. upravitelj Franc Mercina, sta slavila veliko delo pokojnega Kralja in pomembnost naše skupne domovine. Pevski odsek našega društva je pod vodstvom učitelja tov. Franca Novljana zapel po odkritju spomenika Kralju Petru II. državno himno. Spomenik, ki smo ga odkrili pri vaški lipi, ki je tudi posvečena Kralju Petru., nosi napis: »Nj. Vel. kralju Petru II. 1. dec. 1934.« — Ob zaključku proslave je izvajal govoreči zbor dramskega odseka našega društva točko »Ujedinjenje«.

Ustanovili smo tudi kmetijsko-strokovni odsek, ki je uvedel redna gospodarska pre-

davanja. Predavajo nam šolski upravitelj g. Franc Mercina in drugi nam naklonjeni delavci. —

Ljubljanski pododbor Zveze je imel v soboto dne 9. t. m. širšo sejo v dvorani Kmetijske družbe. Seja, ki je bila zelo številno obiskana, so se udeležili tudi zastopnika kr. banske uprave gg. ing. Wenko in ing. Sadar ter podpredsednik družbe g. Ivo Sancin. Razpravljalo in sklenilo se je, da pododbor izvede v letošnjem letu tekmovanja v poskusnih krožkih na ta način, da si vsako društvo izbere neko panogo, v kateri bodo njegovi člani tekmovali kot n. pr. v kokošjereji, prašičjereji, pridelovanju krompirja, pese itd. O tem bomo še obširneje poročali. Razveseljivo je, da so tej kmetско-strokovni vzgojni akciji obljubili vso pomoč zastopniki kr. banske uprave in Kmetijske družbe, zlasti pri ceneni in ugodni preskrbi semen, jaje itd.

Pododbor Zveze za Notranjsko je priredil v dnevih 1. in 2. decembra t. l. svoj prvi prosvetno-organizatorični tečaj, ki je prav lepo uspel. Tečaja so se udeležili tovariši iz Blok, Grahovega, Gore, Gorenjih Otav, Sv. Vida, Cajnarjev, Cerknice, Hotederšice, Laz in Planine. Rednih tečajnikov je bilo 23. Velika udeležba je bila zlasti v nedeljo od strani tovarišev iz Blok, med katerimi se je opazilo tudi precej starejših gospodarjev. Kot zastopnik Zveze je imel par predavanj tov. dr. Viktor Maček.

Pododbor Zveze za ptujsko okrožje je priredil na praznik, dne 8. t. m. v telovadnici meščanske šole v Ormožu v proslavo 60 letnice pisatelja Fr. Ks. Meška njegovo dramo »Pri Hrastovih«, ki je ob lepi udeležbi in vzornem podajanju prav lepo izpadla.

Loče pri Poljčanah. Dne 3. novembra t. l. nam je priredila Zveza mlekarški tečaj, ki ga je vodil banovinski referent za mlekarstvo g.

Franjo Pavlica. Tečaja se je udeležilo 23 tovarišic, ki so z zanimanjem sledile izvajanjem o izdelovanju sira in masla.

Sv. Boljenk pri Središču. Naše društvo je priredilo v nedeljo, dne 2. decembra, v tukajšnji šoli ob pol 3. uri popoldne Vombergarjevo tridejanko »Vrnitev«, ki je bila razmeroma dobro obiskana.

Središče ob Dravi. Tukajšnje društvo je otvorilo 22. oktobra sezono predavanj. Predaval je revizor Zveze slov. zadrug tov. Rožet o združništvu in denarništvu. 28. oktobra pa sta predavala sreski kmet. referent g. Lorčič o sadjarstvu in tov. dr. Rosina o ciljih in nalogah kmetškega pokreta. — Dramatski odsek društva je 25. novembra priredil v proslavo 60 letnice pisatelja Fr. Ks. Meška njegovo dramo »Pri Hrastovih«. Pred igro je izpregovoril o delu in življenju slavljence tov. Rudolf Jurjaševič in mu v imenu kmetške mladine želel še mnogo srečnih in plodonosnih let. Izvajanje in režija igre sta bila na višku, za kar gre predvsem priznanje režiserju tov. Jurjaševiču.

POROKE V NASIH VRSTAH.

V Notranjih goricah so se isti dan poročili trije bratje, člani našega društva. Janez Alič se je poročil s Pavlo Modicevo iz Bresta, Tone z Nanči Rožnikovo iz Pleševice in France z Justino Sterletovo iz Osredka pri Cerknici.

Pri Sv. Juriju ob Taboru sta se 18. novembra poročila tov. Lojze Kos iz Ponorja s tov. Julko Šmit ter tov. Franc Kokovnik s tov. Stankovo Kristino.

V Trnavi pri Celju sta se poročila tov. Peter Serdoner s tov. Pavlo Šketovo.

Iskreno častitamo z željo, da poročene tovariše in tovarišice tudi v bodoče vidimo pri delu za našo kmetško stvar in v krogu Društev kmetških fantov in deklet!

STROKOVNA IZOBRAZBA DEKLET

Današnja doba nalaga kmetški ženi kot gospodinjki težje naloge kot kdaj prej. Gospodarske razmere so tako težke, da v mnogi naši

kmetški hiši ni več mogoče govoriti o človeka dostojnem življenju; drugod je pa spet blagostanje tako malenkostno, da je treba skrajne štedljivosti, če se hoče družina vsaj skromno pretolči. Čim težje postajajo razmere, tem težje je breme, ki ga mora nositi kmetška gospodinja. Brez temeljite spremembe vsega gospodarstva se razmere ne bodo izboljšale; toda poleg tega je pa tudi potrebno, da se sama dekleta kot bodoče gospodinjje pripravijo na

svoj tako odgovorni poklic. V našem sedanjem kmetiskem gospodinjstvu je vse premalo izobrazbe, zlasti strokovne. To sicer ni glavni vzrok današnjih težkih časov na kmetih, priznati pa je treba, da bi se s primernim znanjem in izobrazbo vendarle precej zboljšale razmere. Zakaj v gospodinjstvu še ne pomeni vse, če vlada blagostanje, poglavito je, kako zna gospodinja to ali ono stvar obrniti, jo pripraviti in nuditi družini. Vprav to je tista umetnost, ki zahteva toliko znanja in izobrazbe. Domačija in gospodinjstvo danes ni več tako enostavna stvar, pač pa je težak in odgovoren poklic, ki zahteva od gospodinje mnogo znanja, izkušenosti in skrbi. Samo pomislimo, kaj vse mora delati vsaka kmetiska gospodinja — kuhanje, pospravljanje, nega in vzgoja otrok, priprava perila in obleke — vsako zase posebno poglavje.

Potrebno pa je predvsem, da si vsaka gospodinja, tudi kmetiska, sestavi nekak načrt svojega dela — razumno mora znati ravnati s časom, poznati mora cene blaga in izvor blaga, znati mora kupiti in poznati vrednost blaga. Vedeti mora, kakšne hranilne snovi potrebuje naše telo, poznati mora hranljivost posameznih živil, da zamore potem pripraviti ne le okusno, temveč predvsem tečno hrano. Že samo to zahteva celo gospodinja. Pozabiti pa ne smemo, da kmetiska gospodinja tudi znatno prispeva k razvoju celega gospodarstva s številnimi panogami kmetiske proizvodnje, tako s prašičjerejo, vzrejo perutnine, mlekarstvom, izdelavo sirovega masla itd. Kako srečen je kmetiski gospodar, ki se more zanesti na gospodinja, ki ga zna zastopati in nadomeščati v gospodarstvu. Tak gospodar se more posvetiti tudi gospodarskemu in javnemu delu v organizacijah, stanovskih društvih in združenstvu.

Vse to ogromno znanje si morejo naša dekleta pridobiti v gospodinjskih in strokovnih šolah. Toda, žal, takega šolanja si v današnjih težkih časih ne more privoščiti ogromna večina kmetiskih deklet, kajti predrago je to šolanje. Zato so si naša dekleta sama pomagala. V okviru »Društev kmetiskih fantov in deklet« so si osnovalle svoje »Dekliške in ženske odseke«, ki s predavanji, dnevnimi, tedenskimi in mesečnimi tečaji skrbijo za splošno in strokovno izobrazbo. Dekleta so si tako pomagala z združno vzgojo, ki je vsakomur dostopna, če ima le malo dobre volje in poželjenja po

znanju. Tega samostojnega in združnega izobrazovalnega dela pa se morajo okleniti vsa kmetiska dekleta, da prepored naše vasi ne bo polovičarski, ampak popolen. — 1 —

ALI ZNAMO RAČUNATI IN PRODAJATI?

Gospodinjstvo, ki ga vodi žena-gospodinja, je najvažnejše kolesce sestavnega stroja, ki mu pravimo kmetiski obrat ali podjetje. Če se gospodinja premišljeno in pametno ne obrača, ne gre napak le v kuhinji in hiši, temveč tudi v hlevu, v svinjaku, v kurniku in na vrtu.

Gospodinja ima na skrbi vzrejo prašičev in perutnine, negovanje zelenjave in sadja, izkoriščanje in predelavo mleka itd. Da se lahko posveti vzgoji otrok in številnim opravilom, ki so zvezana z gospodinjstvom, mora delati tudi z glavo, ne le z rokami.

Znati pridelovati je najvažnejši pogoj blagostanja vsakega kmetiskega obrata. Nič manj pomembno pa je, pridelek pravilno izkoristiti in užiti, preostanek pa dobro vnovčiti. Kmetiska gospodinja mora zatorej znati računati in pretehtavati — kalkulirati! Če n. pr. izdeluje sirovo maslo, ni njena prva naloga takoj teči z njim na trg ter ga prodati za vsako ceno. To dela le slaba gospodinja, ki ne pomisli naprej, brezsmiselno vnovči za vsako ceno tudi take proizvode, ki bi jih nujno morala ohraniti doma za tečno prehrano. Ali je pametno, prodati maslo, ko moram potem potrebo tolaš in masti v lastnem gospodinjstvu nadomestiti z nakupom dražjih in čestokrat manjvrednih masti? Ali je pametno, prodati perutnino prekupčevalcem, ki tako malo plačajo, ker so le člani posredništva med producentom in konzumentom, ko pa je potem treba v nedeljo za boljše kosilo kupiti pri mesarju meso, ki več velja nego sem dobila za perutnino? Podobnih nespametnosti bi se v kmetiskem gospodinjstvu dalo nešteto navesti. Gospodinja, ki ne misli na zimo, proda z malega vrta ali sadovnjaka vse sveže sadje po najnižjih cenah (zakaj takrat je trg s sadjem prenapolnjen in so cene nizke) kar tja v en dan. Nič ne pomisli, kako prav bi sadje prišlo pozimi družini in kako drago bi mogla prodati preostanek.

Teh par primerov jasno dokazuje, da mora znati kmetiska gospodinja tudi računati, pretehtavati in prevdarno prodajati. Ta izobrazba, ki jo lahko imenujemo »gospodinjska politika

domačega konzuma in prodaje, je pri nas že hudo zanemarjena. Kmetška dekleta, organizirana v »Društvi kmetških fantov in deklet«, bodo v bodočnosti temu odpomogla.

— 1 —

TOVARISICE — NE POZABIMO!

Doba našega gospodinjstva, strokovnega in prosvetnega dela je spet pred nami. »Dekliški odseki«, »Pododbori dekliških odsekov« in »Zvezin ženski odsek« izdelujejo načrte dela za letošnjo poslovno dobo. Toda pri teh načrtih gospodinjstva, izobraževalnega in prosvetnega dela, ne smemo, tovarišice, pozabiti, da je »Gruda« tudi glasilo nas vseh, članic našega kmetško-mladinskega gibanja. Zato mora biti v tem načrtu našega dela obsežena tudi skrb za našo

»Grudo«, skrb za naš tisk. Ob 10 letnici kmetškomladinskega gibanja smo iz statistike razvidele, da nas je organiziranih tovarišic po »Društvi kmetških fantov in deklet« že lepo število — 3.517. Danes je to število že večje. V načrt našega sedanjega dela moramo sprejeti, da mora naša dekliška armada dati »Grudi« najmanj 2.000 naročnic. »Gruda« bo z januarjem pričela nov letnik, s tem nam je dana najlepša priložnost, da po svojih močeh poskrbimo za to, da se ta načrt o našem glasilu uresniči. Naj ne bo našega kmetškega doma, v katerega bi ne prihajala »Gruda« kot edina kmetška revija. Tovarišice, skrbimo torej za »Grudo«, agitirajmo zanjo, pridobivajmo ji naročnikov, zakaj s tem opravljamo važno delo v našem gibanju, delo, ki bo koristilo nam samim in vsemu kmetškemu stanu.

— j —

SMUČARSKÉ TEKME

Tekme so zrelo naše dobe. V dobi trdega boja za obstanek, za vsakdanji kruh, je naravno, da nas zanimajo tudi tekme. Imate različne tekme sportnega značaja in tudi poljskega dela. Tekme koscev, žanjic itd. Čemu ne bi tekmovali v smučanju? Pozimi je, čas imamo! V nedeljo popoldne priredimo pa tekmo.

Kratko vam bom skušal povedati, kako tako tekmo pripravite ali organizirate. Predvsem delajte za začetek le krajše tekme n. pr. 8 do 12 km; to je za starejše, nad 18 let stare fante; za dečke od 15 — 18 let 3 — 5 km, za mlajše pa 1 — 2 km. Ta tekma za najmlajše pa mora biti zelo lahka; izpeljana naj bo po ravnini, ali pa še boljše, tam kjer svet nekoliko visi. Pri drugih tekmah pa naj bo povsodi nekoliko vzpona, nekoliko ravnine in padea.

Progo, katero smo izbrali, moramo en dan preje dobro presmučati. Vsaj 4 — 5 smučarjev

jo mora presmučati; to pa radi tega, da je proga za vse enaka, za tiste, ki tekmujejo prvi in za tiste, ki tekmujejo zadnji. Progo moramo dobro označiti. Po grmovju in drevju ob progi navežemo rdečega papirja ali krpe, kjer je pa je svet odprt pa postavimo v sneg palčice in na te navežemo papir. Proga mora biti označena zelo na gosto, vsaj na vsakih 20 — 30 m, kjer je potrebno pa še bolj. Posebno pazimo na križiščih in v vaseh. Če je le mogoče naj po vasi smučarska tekmovalna proga ne teče, ker je nevarno, da nam otroci te zastavice ali papir potrgajo. Kjer bi progo tekmovalci lahko krajšali, moramo postaviti kontrolo ali nadzornike, ki skrbijo za to, da so vsi tekmovalci presmučali vso progo. Vso progo moramo presmučati! Tekmovalci ne smejo smuči nositi, kjer bi jim bilo to mogoče ugodnejše, temveč jih morajo imeti vedno na nogah. Par ur pred pričetkom tekme skličemo vse tekmovalce skupaj in izžrebamo vrstni red. To se pravi v kakem vrstnem redu naj tekmovalci odsmučajo ob pričetku tekme.

Kolikor tekmovalcev imamo, toliko številki napišemo na posamezne liste, te listke zvijemo in damo v klobuk ali vrečico. Vsak tekmovalec potegne svoj listek in tako določi svojo tekmovalno številko.

Tekmovalno številko naj ima vsak udeleženec tekme pritrjeno na prsih, po možnosti pa tudi na hrbtu. Številke naj bodo iz blaga ali, če tega ni, iz trdega papirja ter privezane z vrstico; naj bodo zadosti velike in števila dosti dobro čitljiva.

Start (mesto, kjer tekma prične) in cilj naj bosta po možnosti skupaj. Tekmovalci dosmučajo po izžrebanem vrstnem redu v presledkih pol ali ene minute.

Tekmovalce odpušča s starta starter, katerega mu pomaga zapisnikar. Ta zabeleži pričetek tekmovanja posameznega tekmovalca. Z uro v roki opozori starter tekmovalca že par sekund prej na njegov odhod. Povelje za start je sledeče: Pozor! 57, 58, 59 (šteje sekunde) Smuk! Na »smuke« pa tekmovalce odsmuča.

Kjer bi bila možnost, da tekmovalce krajša proga, postavimo kontrole ali nadzornike, kateri zapišejo po vrstnem redu po tekmovalnih številkah vse tekmovalce. Če tekmovalce pri vseh kontrolah ni označen, je znamenje, da je proga krajša in takega moramo po ugotovitvi izključiti od ocene pri tekmi.

Na cilju potrebujemo časomerilca in zapisnikarja. Po možnosti naj bosta dva zapisnikarja in tudi dva časomerilca. Zapisnikar zabeleži vrstni red prihajanja tekmovalcev na cilj in čas; časomerilec pa določi po uri, ki naj bo naravnana po starterjevi, točen čas prihoda vsakega tekmovalca na cilj.

Za tekmovalce je potrebno pripraviti zakurjeno sobo, kjer naj se preoblečejo in kjer dobijo čaj. Takoj, ko pride posameznik na cilj, mora iti v zakurjeno sobo, da se ne prehladi. Ne dovolite, da tekmovalci postajajo okoli cilja, kajti namen tekem je zdravstveno stanje posameznikov izboljševati, ne pa narobe.

Po statistiki in času, ki so ga ugotovili časomerilci na cilju, izračunamo čas posameznega tekmovalca in sicer na ta način, da odštejemo čas starta od časa na cilju.

Tekmovalce razvrstimo končno po vrstnem redu po uspehih, razglasimo rezultate in razdelimo eventualna darila.

Zelo važno je, da prirejamo mladinske tekme, kajti mladina je naš up in naša nada. Ravno mladina se nauči najprej smučati in tudi najboljše.

Smučarstvo je potrebno ne samo iz sportno vzgojnih namenov, temveč tudi iz čisto prak-

tičnih. V visokem snegu so smučiči za gozdarje, gozdne delavce in tudi kmete neprecenljive važnosti. Da ne govorim, kolike važnosti za naše narodno gospodarstvo in za našega kmeta je zimski tujski promet. In za našo narodno obrambo! Vsak dober državljan in vojak mora biti tudi smučar!

Ob nedeljah pojdemo mesto v zadohle goštilne na smučeh v prosto naravo, kjer si okrepčamo srce in dušo. Prirejajmo tudi smučarske tekme, kajti svoje smučarsko znanje moramo preizkusiti. Zato tekmujemo, da svoje napake popravljamo, da si utrjujemo voljo in vztrajnost.

Majhen narod smo, a zato moramo biti zdravi in jekleni!

Kmetski smučarji in vsa »Društva kmetskih fantov in deklet« naj ne spregledajo, da je pričela »Gruda« posvečati tudi smučarski panogi našega udejstvovanja zadostno pozornost. V sedanjih zimskih mesecih bo priobčevala pod zaglavjem »Kmetski sport« idejne, organizacijske in strokovne sestavke, krajša navodila in poročila. Vse to bodo mogli naši smučarski odseki s pridom uporabiti pri svojem delu, tako pri organizaciji kot strokovni izobrazbi. Dolžnost vsakega smučarskega odseka in vsakega kmetsko-mladinskega smučarja pa je, da tudi on poskrbi po svojih močeh za »Grudo« s tem, da je njen naročnik, da zanjo med članstvom agitira ter jo priporoči v vsakem kmetskem domu. Tudi kot kmetski smučarji nikoli ne smemo pozabiti dolžnosti do svojega tiska!

Za vsa navodila glede organizacije smučarskega odseka, smučarskih tekem in sploh strokovnih vprašanj smučanja naj se naša »Društva kmetskih fantov in deklet« obračajo le na »Zvezin smučarski Pododsek«. Ta jim je na razpolago za vse informacije, navodila in nasvete. Če pa želi društvo delegata, naj to posebej navede. Priporočamo pa, naj društvo tak »smučarski obisk« organizira tako, da bo združen tudi s kulturnim programom. In sicer tako, da za soboto zvečer organizira članski sestanek s predavanjem (kar ni v zvezi s smučanjem!), naslednji dan pa bo mogel delegat uporabiti čas za smučarsko organizacijo in strokovni pouk.

Člivaš?

1. Kako dajemo beljakovine goveji živini?
2. Ali se umetno travišče izplača?
3. Kakšna je razlika med decentralizacijo in dekoncentracijo?
4. Kako se odmeri in preračuna dolžni delež?
5. Čigavo obletnico smrti smo pred kratkim prezrli?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA, STAVLJENA V ZADNJI ŠTEVILKI »GRUDE«

1. Vsako živalsko in rastlinsko telo vsebuje poleg drugega tudi več ali manj beljakovin. Najčistejše beljakovine so: pusto, suho meso, brezmasni sir, jajčni rumenjaki, oljate tropine itd. Njihov pomen v kmetijskem gospodarstvu je ogromen, ker jih navadno silno primanjkuje in je dokupovanje haš beljakovina stih krmil vedno drago.

Beljakovine so v živalski krmi neobhodno potrebne in nenadomestljive za rast mladičev, tvorbo mleka in jajc. Na beljakovinah bogato hrano potrebujejo tedaj doječe in noseče matere, kokoši-nesnice in rastoča mladina. Nепotrebne pa so odrasli vprežni živini (volom in konjem) in odrasli pitovni živini (volom svinjam, slaninaricam, gosem in kopunom).

Ing. W.

2. Brez travišč kmetijstvo ne more izhajati. Pridelek krme na travišču je zanesljivejši in stalnejši kot na njivi. Na travišču raste mnogo rastlin z mnogimi zahtevami, dočim raste na njivi ena ali dve. Travišče dobavlja njivi gnoj in s tem povečava pridelek z njiv. Čim več travišč ima kmetija, tem bolje zanjo. Da bi mogli pognojiti 1 ha pšenice s tem gnojem, bi rabili 5 ha travnika. Če bi hoteli gospodariti le z gnojem, ki ga dobavlja travnik,

bi morali imeti petkrat toliko travišč kot njiv. Dohodek z dobrega travnika je v primeri z uporabljenim delom in glavnicami večji kot z njive.

Splošni stroški (košnja, spravljanje) so enako visoki za dober in slab travnik. Boljši travnik bolje poplača trud in stroške zanj. Slab travnik ne poplača niti gnojenja.

Čim več dobre krme pridelava živinorejec, tem manj krepkih krmil potrebuje.

Mrva je najboljša krma za vse prežvekovalce in za konje. Od narave stvorjena hrana je to, ki najboljše odgovarja zahtevam živine, ker vsebuje vse redilne snovi v najugodnejšem razmerju. Njivske krmske rastline pa dajejo enostransko redilno krmo. Ing. S.

3. O regentstvu ali namestništvu smo govorili v zadnji številki. Kadar je vladar odsoten iz države ali kadar zboli, toda ne tako, da bi se moralo ustanoviti regentstvo, nastopi zastopstvo vladarja. Kraljev zastopnik, ki je za take primere n. pr. prestolonaslednik ali ministrski svet, je ali vezan na navodila vladarjeva ali pa po ustavi omejen samo na izvrševanje nekaterih vladarjevih kompetenc. Zastopstvo velja samo za določeno krajšo dobo in ne pomenja izvrševanja monarhove oblasti v takem obsegu kakor regentstvo (Pitamic: Država).

4. V vseh primerih, v katerih nujnemu dediču dedni ali dolžni delež, ki mu gre, sploh ni odmerjen ali ne v polni meri, morajo do popolnega plačila prispevati sorazmerno tako postavljeni dediči kakor volilojemniki.

5. Ksaver Meško je dne 28. oktobra t. l. praznoval svojo šestdesetletnico. Meškova dela so pri nas zelo priljubljena. Mnogo čitana je Meškova zbirka enajstih njegovih najboljših novel »Ob tihih večerih«, dalje mladini posvečeni knjigi »Mladim srcem« I. in II. del. Tudi njegova dramatska dela (Na smrt obsojeni?, Mati itd.) so doživela tudi na naših kmetskih odrih velike uspehe.

Zapiski

ELEKTRIFICIRANA KMETIJA

Tehnika in civilizacija sta v zadnjih desetletjih v divjem diru osvojili svet in zlasti v

industrijski proizvodnji izzvali pravo revolucijo. Vsesplošen napredek zaznamuje tudi agrarna proizvodnja, toda še daleč ne takega kot industrijska. Napredek v agrarni proizvodnji sta doživeli predvsem Rusija in Združene države severoameriške. A tudi v ostali Evropi

je opaziti, da kmetška proizvodnja z vsakim dnem napreduje. Pravo čudo pa je neka italijanska kmetija, kjer večina dela opravljajo električni stroji. V rodovitni dolini poleg Barija v Italiji je namreč vzorno kmetško posestvo, ki v resnici zasluži naziv »električna kmetija sveta«. Na tej kmetiji ni služabništva, ki bi predvsem ne skrbelo za električne stroje in naprave. Setev, oranje, žetev, košnja in podobno poljsko delo opravlja elektrika, prav tako skrbi elektrika za rejo živine in prašičev. Električni stroji napolnjujejo v določenem času prašičem korita s hrano, električni stroji molzejo krave, jih »strigljajo«, čistijo konje itd. V celem gospodarstvu vlada popolna čistoča, da ji je težko najti para. — To se sicer čuje kakor pravljica, a je vendar tehnično dejstvo, ki je tako značilno za današnje stoletje vsesplošnega napredka tehnike.

BORBA ZA ZEMLJO

Velikanska svetovna armada brezposelnih, t. j. tistih, ki bi radi delali, a dela ne dobijo, je najbolj pereče vprašanje v vseh državah sveta. V Severni Ameriki so to vprašanje skušali rešiti s kolonizacijo brezposelnih na obsežnih kmetijah (farmah). Komaj pa so take brezposelne kolonije prispelle ter pričele obdelovati odkazano zemljo, že se je med njimi in lastniki zemlje pričel razvijati čedalje srditejši boj — boj za zemljo. Lastniki zemlje so najemali banditske tolpe, ki so ponoči vdrle v naselbino kolonistov, požgale uborne kočice in ubile marsikaterga kolonista. Drugod so spet dobivali kolonisti grozilna pisma, češ, naj se do rana izselijo, sicer sledi nanje bombni napad. — Kakor je star človeški rod, tako stara in večna je borba za zemljo. Tudi tu bo treba najti neko pravično mero!

ALI JE TO PRAV?

Znana je vnebovpijoča nesorazmernost med cenami kmetških pridelkov in cenami industrijskih proizvodov. A še zmiraj padajo cene kmetških pridelkov; nesorazmerje je zmiraj večje. Tega se, žal, industriji ne da zlepa dopovedati, potrebne bodo energične reforme. A tudi mestne mitnice si očitno padca cen kmetških pridelkov ne jemljejo dosti k srcu. Mitnina je večinoma taka, kakršna je bila v času največjega kmetškega blagostanja. Edino prav in pravično bi bilo, da bi sorazmerno s

padcem cen kmetških pridelkov padla tudi mitnina. Tako pa mora naš kmetški človek plačevati tudi v sedanjem težkem stanju mestu prav tako visok davek kot ga je v času, ko je gospodarstvo cvetelo. Tudi to je krivično nesorazmerje, ki vpije po reformi. Pojdite po vaseh okoli Ljubljane, pa boste čuli!

BORBA FRANCOSKIH KMETOV

Francija je slavna dežela demokracije, toda njena razdelitev zemljiške posesti pa tega ne dokazuje. Skoro polovico francoskih kmetov je brez zemlje ter so navadni zemljiški najemniki, odvisni na milost in nemilost od veleposestnika. Znana pa je tudi krilatica, da pomeni v Franciji boj proti draginji vselej boj proti kmetijstvu. Francoska kmetška stranka je sicer hrabro odbijala vse napade, vendar pa je bilo ko na dlani, da je za tako borbo potrebna široka in splošna kmetška fronta. V slogi je moč — tako je bila letos koncem septembra osnovana splošna kmetška fronta francoskih kmetov. V vseh večjih krajih prireja velike kmetške manifestacije, ki se jih udeležuje na desettisoče kmetškega ljudstva. Ogromno protestno manifestacijo je Kmetška Fronta priredila tudi v Parizu, kamor je na ta dan prišlo z dežele nad 30.000 kmetov. Francoska Kmetška fronta je v svoji borbi nepopustljiva, zakaj njeno geslo je: »Uničiti kmeta pomeni uničiti Francijo!«

V RUSKIH VASEH VLADAJO KMETJE

Polagoma se v Sovjetski Rusiji spet uveljavlja sila kmetškega stanu, kar dokazujejo letošnje volitve v vaške občinske odbore. V mesecu novembru so se izvršile volitve v 15.570 vaseh. Volivna udeležba je znašala 81%. Ogromna večina izvoljenih kandidatov, 81,5% je kmetov, ki niso pristaši komunistične stranke. Samo ena šestina v vaških odborih je komunistična. Popolnoma jasno je, da v Rusiji kmetški stan še ni izrekel svoje zadnje besede in od tega zavisí ves razvoj današnje Rusije.

ZANIMIVE UGOTOVITVE

Naša meščanska gibanja imajo po svoji miselnosti prav malo razumevanja za kmetškega človeka. Primerov bi mogli navesti nešteto. Mlada meščanska generacija je obetala biti nekaj boljša, kar je pokazala v znani celjski

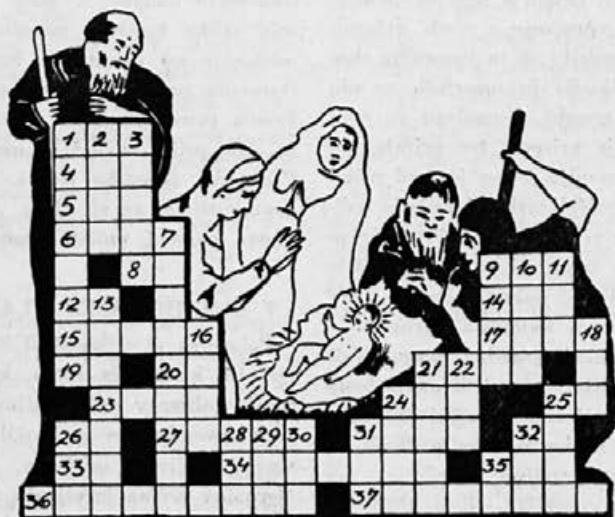
resoluciji srednješolcev in visokošolcev, kjer je izrazila voljo sodelovati s kmetško in delavsko mladino v enotnem gibanju mlade generacije. Žal, stara meščanska generacija je to dobro voljo mladih uničila, v bojzani za svojo veljavo in oblast.

Vendar pa prihajajo iz gotovih krogov zanimive ugotovitve, ki sicer ne povedo nič novega, so pa vsekakor zanimive. Tako piše n. pr. v »Pohodu« od 27. X. 34. g. Boris Sancin v članku »Vas in omladina« med drugim: »Če je pri rekonstrukciji (preureditvi. Op. pisca) družbe, čemur gremo sigurno naproti,

baš potreben en »—izeme«, potem to ni niti nacizem niti komunizem, temveč je za nas vsekakor najvažnejši agrarizem (podčrtal pisec), preoblikovan z ozirom na posebne potrebe našega naroda.« — Za naše kmetško mladinsko gibanje ni to nič novega, to trdi naše gibanje že od našega narodnega osvobojenja sem. V tem smislu doživlja danes naša vas in naše podeželje svoj zmagoviti prepород, za katerega doprinaša kmetška mladina svoje najboljše moči, svoje idealne napore in žrtve, zavedajoč se, da more doživeti naša vas svoj prepород edino iz svojih lastnih moči. — ž —

KRIZANKA »JASLICE«

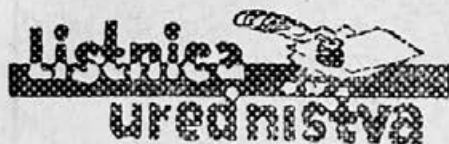
Navpično: 1. Jezusov rojstni kraj, 2. reka v Č. S. R., 3. jugoslovenska pokrajina, 7. jezik, ki ga govore esperantisti, 9. pritok Morave, 10. vulkanski izmeček, 11. žensko ime, 13. celina, kjer živi mnogo rojakov, 16. kraj v Hrv. Primorju, 18. Slovan, 21. mesto v Dalmaciji, 22. žuželka, 24. gora med Jugoslavijo in Avstrijo, 25. mesto v Algeriji, 26. strelotok, 28. mlekarški izdelek, 29. žensko ime, 30. strd, 31. žival (govedo), 32. oče, 35. kratica za »svetic«.

Vodoravno: 1. stročnica, 4. moško ime,

5. trta, 6. angleški orientalist (1801 — 1876), ki je sestavil »1001 noč«, 8. igralna karta, 9. glina, 12. kratica za »hektar«, 14. banovinski načelnik, 15. obmorsko mesto v zah. Nemčiji, 17. Ober, 19. zaimek, 20. grška čerka, 21. zarja, 23. pridevnik, ki ti pove barvo, 24. del obleke, 25. del voza, 26. zaimek, 27. nikalna oblika pom. glagola »biti«, 31. revščina, 32. zemljiška mera, 33. učenec, 34. samostalnik (srbohrvatsko), 35. oblika glagola »biti«, 36. nekdanja prestolnica panonskih Slovencev, 37. potujoča skupina trgovcev.

REŠITEV REBUSA IZ 11. ŠTEVILKE:

Brez blagostanja kmetkega in delavskega doma ni kulture in napredka.

Običajno napravi urednik ob koncu leta nekak obračun svojega dela, se pohvali z doseženimi uspehi, pa tudi opraviči svoje delo med letom itd. Tega ne storim! Uspeh vidim že v tem, da je »Gruda« kljub izrednim težkočam — o katerih bi bilo govoriti tu odveč — redno izhajala.

Vsebinsko je »Gruda« sicer — tako splošno trdijo — tudi napredovala, vendar nismo še zadovoljni z vsebino, najmanj pa jaz sam.

Drugo leto bo gotovo boljše, ker se je število prijateljev in sodelavcev znatno povečalo, posebno zadnje čase, ko je »Gruda« z rednim izhajanjem dokazala, da je resen list.

Obljub za bodočnost ne bom dajal, ker je to naloga novega urednika.

Prav iskreno se zahvaljujem vsem cenj. sodelavcem in prijateljem za njihovo delo in naklonjenost ter jih prosim, da blagovolijo z istim veseljem in požrtvovalnostjo pomagati tudi mojemu nasledniku.

Še eno prošnjo imam! Oni cenj. tovariši in tovarišice, katerih prispevke nisem priobčil, naj mi verjamejo, da nisem tega hote storil, marveč, da je bila priobčitev iz enega ali drugega razloga nemožna. Naj mi oprostite!

Vsem cenj. sodelavcem, naročnikom, tovarišem in tovarišicam želim prav zadovoljne božične praznike ter srečno in zadovoljno novo leto.

Urednik.

Vse kmetke ljudi, posebno pa kmetko mladino

opozarjamo na

„Brazdo“

kmetki stanovski list, ki izhaja mesečno in stane letno Din 20. List izdajajo in pišejo izključno kmetki ljudje sami ter obravnava le kmetka stanovska vprašanja. Prva številka za l. 1935. je že izšla in jo dobi vsak brezplačno na ogled. Pišite ponjo na:

Uprava lista „Brazda“,

Ljubljana, Tyrševa cesta 29., I. nadstropje.

Mlad in napreden kmetovalec uporabljaj stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrhu priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvorница za dušik v Rušah.

Kmetijska družba, r. z. z o. z. v Ljubljani **Novi trg šte. 3 (prej Turjaški trg)**

te najstarejša kmetijska korporacija, ki zastopa interese našega kmeta pred oblastm jer ga štiti pred izkoriščanjem.

Vnovčuje: živino, krompir, žita, fižol, sadje, grozdje, razno seme in vse druge pridelke, ako so po svoji kakovosti sposobni za trg in če jih imajo zadrugarji v zadostni količini na prodaj.

Razen tega Kmetijska družba izdaja kakor do sedaj svoj strokovni list

„KMETOVALEC“

ki naj bi ga imel vsak napredni kmet in vsaka kmetska hiša.

Kmetovalci, pristopajte kot člani h Kmetijski družbi,

ker samo člani bodo v bodoče imeli korist od svoje stanovske organizacije.

Član Kmetijske družbe po novih pravilih je dotični ki je podpisal pristopnico in vplačal enkrat za vselej delež od Din 10'—. Jamstvo znaša še Din 10'—.

Novi člani Kmet. družbe plačajo razen deleža še vpisnino od Din 30'—.

Naročnina na Kmetovalca znaša letno Din 25'—.

Povečanje prihrankov

Vam omogočamo kljub težkim časom.

Ničesar drugega Vam ni treba napraviti kot, da od svoje plače oziroma dohodkov odločite, četudi najmanjši, a zato stalni znesek za svojo bodočnost. Vse drugo Vam izvedemo sami, ako se zglasite pri nas.

Samo načrtno varčevanje Vam pri sedanjih pičlih dohodkih zagotovi, da dosežete načrt, cilj, za katerega je potreben denar (za izlet, tečaj, šolanje, zidavo, gospodarsko osamosvojitve, preskrbo za starost, bolezen ter doto i. t. d.). To je novi način štednje s katerim hočemo tudi nepremožnim pomagati do blagostanja.

Ravno zato se Vam obrestuje ta denar po izredno ugodni obrestni meri ter samo ob sebi umevno tudi redno izplačuje.

Na ta način spravite svoj prihranek varno, plodonosno, vsak čas razpoložljivo. Blagovolite se le obrniti pismeno ali osebno na

Hranilnico Dravske banovine

Ljubljana — Celje — Maribor

M. ŠIFRER

knjigoveznica
LJUBLJANA
Vegova ulica št. 6

Točna izdelava
Solidno delo
Priporoča se za
vezanje raznih
knjig in revij

KLIFEJE
*vseh vrst no
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše*

KLISARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

D R U Ž B A Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

SLATINAR

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1

Brzjav: „KMETSKI DOM“ — Žiro račun
pri Narodni banki — Račun poštne hranil-
nice 14.257 — Telefon 2847

Podružnici: Kamnik — Maribor

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema in jih obrestuje po 4 % brez odpovedi, po 5 % pri 3 mesečni odpovedi

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Stanje vlog:

Din 35,000.000.—.

Rezerve:

Din 1,200.000.—.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnih in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje

Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12.^{1/2},
in od 3.—4.^{1/2}, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12.^{1/2} ure.

